

No 24
1936
30 s.

Haitse Kodu.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegev toimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.
Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: 1/2 üks lehekülge teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti äärel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 24

1936

SISUKORD:

M. Ingman: Soome-Eesti kodukaitse koostõõ.

E. Lepp: Külaskäik Suomen Suojeluskuntajärjestõlle.

—ju: Kolmkümmend aastat eesti kutse-
list teatrit.

H. Virit: Kaitseliidu laskesportlaste tegevusest ja saavutustest 1936. a.

Chr. Kask: Ülevaade Kaitseliidu kulu-
dest 1935/36. majandusaastal.

E. Oskar: Naiskodukaitse Kaitseliidu Sakala manõõvris toitlustus- ja sanitaarülesandeid täitmas.

A. Peel: Tartu maleva eelkäijaid.

J. Luks: Ülevaade Allveelaevastiku Sihtkapitali tegevusest.

I. Saarsoo: Tallinna Maleva kerge divisjoni 12. aastapäev.

I. Tedersoo: Noorte Kotkaste laagrid Viljandis 1936.

— Tähtsaimaid sündmusi novembrikuus 1914.—1918. a.

I. Rimpel: „Kabral Jurka“. Jutt.

— Toimetusele saadetud kirjandus.

OOTAMATULT VÕIB VARISEDA TERVEIM JA TUGEVAIM MEES!

Haigus ja õnnetus

võib Sindki tabada kesk kõige paremat iga — siis, kui tunned lihastes paisuvat jõudu ja tuleviku kavatsused täidavad meeli

EEKS-MAJA

elukindlustuse poliis kannab hoolt Sinu naise ja laste tuleviku eest

**EEKS-MAJA JUHATUS JA PEAKONTOR TALLINNAS,
VABADUSE VÄLJAK NR. 10. * TELEFON: 478-08 (KODUNE KESKJAM)**

Ar 936 P
kaitse

EESTI
AR RAHVUS-
RAAMATIKOGU

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 24

Tallinnas, reedel, 4. detsembril 1936

XII aastakäik

SOOME KAITSELIIDU ÜLEM KINDRAL L. MALMBERG

Soome ja Eesti kodukaitse koostöö

Soome vabariigi aastapäeva puhul „Kaitse Kodule!“ kirjutanud
mag. **MARTTI INGMAN**, Soome saatkonna sekretär

Praegusel poliitiliselt tuldkartval ajajärgul rõhutatakse korduvalt ja kahtlemata põhjendatult riikide omavahelist relvastusvõistluse hädaohtu. Kahtlustus naabri võimalike, rahu- kinnitamisega looritatud kallaletungi kavatsuste pärast ning relvastumisest tekkinud sõjaline mentaliteet võivad hõlpsasti tekitada plahvatuse.

Soome ja Eesti on selles suhtes õnnelikud naabrid, et ühe relvastumisele on omane lisada teise julgeolekutunnet. Sellele aitab suurel määral loomulikult kaasa mõlema riigi teesklematult väljendatud tahe võida rahus teha tööd mitte hakata maleviguriks suurriikide vahelises malemängus. Kuid mõjuvaim põhjus on vist siiski mõlemasse rahvasse sügavalt imbunud relvavendluse tunne. „Eesti ja Soome ei vaja eneste vahel mingeid paberile kirjutatud lepinguid, nende vaheline leping on kirjutatud verrega“, seda kuulsin kord ütlevat üht väga mõjuval kohal olevat eesti sõjaväelast ja ma olen veendunud, et ta nende mõjuvate sõnadega tabas asja üdise.

Ülalesitatud põhjustest ongi vist tingitud, et Eesti ja Soome kaitseasutuste vahelised suhted on eriti usalduslikud ja head. Seevõrd kui allakirjutanu, olemata mingi sõjaasjanduse spetsialist, on suutnud neid asju jälgides konstateerida, ei ole Soome ja Eesti kaitseasutuste läbikäimises paistnud silma ühtki neist arusaamatusest, mis nii mitmel teisel alal kipuvad esinema headegi naabrite vahel. Minu arusaamise järgi on see väga rõõmustav, iseäranis kui võtta arvesse, et iseseisvuse kindlustamine on iga riigi välispoliitika lõplik põhi ja siht.

Soome ja Eesti Kaitseliidu juhtivad tegelased ja orgaanid on pidevalt olnud viljakas koostöös. Mõlema riigi populaarsed Kaitseliidu ülemad on üldiselt tuntud ja lugupeetud ka hõimumaa Kaitseliidu peres.

Minu arvates oleks sellest vaid kasu, kui

seda omavahelist läbikäimist endistest veelgi rohkem laiendataks ja süvendataks ka laiemasse hulkadesse. Ala, mis sel puhul võiks tulla kõne alla, on omavaheline võistlemine. Suur osa Kaitseliidu väljaõppest on ju korraldatud võistluspõhimõtte alusel. Mehisele võistlusinstinktile apelleerides muutub kohustus meelelahutuseks ja täideviimine küünib tippsaavutuseni, mis jälle annab koolitamise tulemustes paremaid tagajärgi. Kindlasti mõjuks hästi, kui vahete-vahel käidaks mõõtu võtmas ka naabrilt. Kahtlemata mõjuks see elustavalt tegutsemisele ja annaks häid kogemusi. Pealeselle sammub kaitseväeline väljaõpe kummaski riigis niivõrd suurel määral samas sihis, et nimetamisväärsed raskusi ja takistusi võistlustehnilisest seisukohast vaadates kindlasti ei esine. Igatahes laskmine, suusatamine ja orienteerumine ning nende kombinatsioonid on alad, mis võiksid tulla kõne alla.

Võib-olla veelgi hõlpsamini korraldatav ja tulemuste poolest tagajärjekam oleks võistlusuhete loomine reservohvitserkonna vahel. Teenivad ju mitmed reservohvitseride koonduste liikmeid ka ohvitseridena Kaitseliidus.

Ülalolevas on esitatud hariliku kõrvaltvaataja tähelepanekuid ja mõttemõlgutusi. Olen tahtnud avaldada esmajoones seda isiklikku arvamist, et kui mõlema riigi vabatahtlikud riigikaitse organisatsioonid, kuhu on koondunud rahva paremik, asuksid endisest intensiivsemale läbikäimisele teine-teisega, siis oleks sellest kasu niihästi nende organisatsioonide seesmisele arenemisele kui ka Soome ja Eesti rahva üldisele omavahelisele lähenemisele.

Külaskäik Suomen Suojeluskuntajärjestölle

Eesti ja Soome vaheliste sõprussidemete süvendamiseks on mõlemalt poolt Soome lahte palju ära tehtud. Olevate Eesti-Soome sõpruse alusmüüride kõvendamiseks on kaasa tõmmatud ja ära kasutatud organisatsioon, kel on kokkupuutumisi ja suhteid üksteisega.

Eesti-Soome sõpruse ja vendluse alusmüüri ülesehitamisel kandvaima osa tööst on teinud nende rahvaste omakaitse organisatsioonid, Eesti Kaitseliit ja Suomen Suojeluskuntajärjestö. Sagedased kokkupuutumised on üksteisele lähedale viinud neid organisatioone juhtivaid jõude kui ka nende organisatsioonide üksikuid liikmeid ja ka terveid üksusi. Aasta-aastalt vastastikkuse kokkuleppe alusel peetud sõprusvõistlused küll laske-, küll spordialal on võimaldanud tutvumist üksteise organisatsiooniga, töö ja tegevusega ning on loonud asjaosaliste vahel ka tiheda hingelise kontakti.

Eesti Kaitseliidu ülema külaskäik Soome Suomen Suojeluskuntajärjestö päällikkö kutsel toimus 15.—23. oktoobrini s. a.

See külaskäik oli ühtlasi ka ette nähtud kui järjekordne tutvumisreis Suomen Suojeluskunta tööga, õigupoolest töö tulemustega, sest raskuspunktiks oli Hämeenlinna ümbruses 17.—18. novembrini s. a. peetavad sõjalise iseloomuga võistlused. Külalisena viibisid samal ajal Soomes ka Poola Küttide Liidu ülem koos oma staabiülemaga.

Suomen Suojeluskunta tegevuse sügiseses osas on juba pikemat aega suure ja elava osavõtu osaliseks olnud eelpool mainitud sõjalise iseloomuga võistlused, rakendades Suojeluskunta üksused tööle juba varakult enne lõppvõistlusi, sest katsevõistlustena enne lõppvõistlustele pääsmist tuleb läbi teha veel ringkondade võistlused.

Nende sõjalise iseloomuga võistluste kavas on:

1. patrullivõistlus,
2. kerge-kuulipilduja, jagude vaheline lahinglaskmine,
3. laskur-jagude vaheline lahinglaskmine,
4. sõjaline väevõistlus,
5. sanitaarvõistlus.

Patrullivõistluse tegevuse tuumaks on väiksema-koosseisulise üksuse koostöö orienteerumises ja luuretegevuses. Patrulli koosseisu kuuluvad üks pealik ja 3 meest ja kogu võistlusmaa pikkus võetuna linnulennult on tubli 10 km, kuid Hämeenlinna võistlustel kujunes see umbes 20 km pikkuseks ja mõnel patrullil isegi veel pikemaks, olenedes võistlejate kaardi tundmise ja orienteerumise oskusest.

Võistlusmeeskondade paremuse hindamine sündis

punktide süsteemis, ka tegevuse peale kulunud aeg ümberarvatuna punktideks, kusjuures kogu patrullitegevuse paremuse hinnangu viis ei võimaldanud mitte üksnes tegevuse kiirusega saavutada paremust, vaid ka selle sisukusega, näit. luuretegevusel õige olukorra hinnanguga, leidlikkusega jne.

Lahinglaskmistel (kerge-kuulipilduja ja laskurjagudele) paremust hinnati järgmistel alustel:

- a) jaopealiku tegevus;
- b) jao koosseisu kuuluvate meeste lahinguline tegevus;
- d) tabatud lahingukujude (arvuliselt 38) arv;
- e) laskemoonakulu.

Kumbki võistlusjagu koosnes koos jaopealikuga 8 mehest.

Võistluse algul anti kohtunike poolt jaopealikele lahinguolukord, mille kohaselt see ka pidi toimima, jagama korraldusi, juhtima tuld jne.

Kerge-kuulipilduja jagude võistlusmaa kogupikkus oli umbes 500 m, kuna laskurjagudel see ulatus kuni 1,5 km.

Sõjaline viievõistlus oli individuaalvõistlusena kahes klassis: a) pealikuile ja b) kaitseliitlasile.

Võistlejail tuli sooritada viis ala: 1. takistusjooks hüppega üle kraavi, ronides üle plangu ja joostes üle palgi (purde); 2. käsigranaadi täpsus- ja kaugusvise; 3. täägivõitlus; 4. laskmine ja 5. kaevumine. Kogu tegevus kokkuvõetuna ja punktideks ümberarvestatuna määras võistlejate paremuse.

Sanitaarvõistlus oli samuti meeskondade vaheline, kusjuures meeskond koosnes 1 sanitaar-allohitserist, 1 kapralist ja 4 sanitarist.

Ka siin oli kogu tegevuse aluseks lahinguolukord, kus võistlusmeeskond, arvestades vaenlasega, naaberüksustega, pidi oma võistlusribas orienteerudes leidma rinde asukoha, seal andma maastikule asetatud märkidele, haavatuile, vastavalt haava raskuse liigile, esimest abi, transporteerima haavatud sidumispunkti ning seal toimetama sidumist.

Kõikide asjaosaliste, s. o. 6 mehe, koostöö ja juhtkonna korraldused ümberarvestatuna punktidesse määras meeskondade vahelise paremuse.

Nagu juba eelpool mainitud, viidi kõik võistlused läbi kahe päeva jooksul, s. o. laupäeval, 17. ja pühapäeval, 18. oktoobril.

Esimesel võistluspäeval oli ilm eriti ilus ja soodus võistlusteks, kuid pühapäeval valitses tugev tuul ja sellega kaasas käiv lumetuisk seevastu lõi võistlejais lahingumeeleolu ja nõudis rohkem kehalist ja vaimset pingutust ning valmisolekut.

ÜLESVÕTTEID EESTI KAITSELIIDU ÜLEMA KÜLASKÄIGUST SOOMES. Vasakul ülalt alla: Heimolinna kaitseliidu kodu küllastamas. Turunmaan maleva külalisena Isoiste laskerajal. Lumesahk Valkiakoskil teed puhastamas. Ferraria rauavabrikus. Soome k.-l. peastaabi ülem kol. Martola ülevaatust toimetamas Isoiste laskerajal. Paremal ülalt alla: Kindral Valden ja külalised Valkiakoskil. Punaste poolt tapetud 20 soome õppursõduri mälestussamba ees Aural. Heimolinna k.-l. üksus paraadimarsil. 1713. a. lahingu mälestussammas Landsbro'l. Patrullmeeskond võistluse sooritamisel. Keskel sõõris: Tuusula pealikute koolis. All: Laskurjagu lahinglaskmisel Hämenlinnas.

Tähelepanav kõikide nende sõjaliste iseloomuga võistluste juures on määrus, mille alusel võistlustest osavõtnud meeskondade koosseisudesse kuuluvad võistlejad ei saa sama iseloomuga üleriiklikest võistlustest

varem osa võtta kui kolme aasta järele. Seega on ära hoitud üksikute meeste väljadrillimine võistlusteks ja malevate töö ja tegevus on juhitud kogu kaitseliitlaste perele.

Pärast võistlusi, tutvumiseks Soome Suojeluskunta masside tööga ja eluga, korraldas nende peastaap külalisile ringsõidu eri malevais, kus tutvuti seal käiva tööga.

Pärast Hämeenlinna võistlusi, esmaspäeval, 19. oktoobril, võttis külalisi vastu Valkiakoskil Pohjois-Häme malev, eesotsas maleva pealiku kolonel-leitnant Pajari'ga ja Valkiakoski ühendatud paberivabrikute direktori kindral Walden'iga. Kaunil talvisel maastikul toimus Valkiakoski kaitseliidu üksuse lahingusisuline õppetegevus 400 mehe osavõtul, kelledest suurem osa kuulus Valkiakoski vabriku töölisperre.

Sama päeva õhtul oli Tampere korraldatud külaliste auks paraad, millest võttis osa 1200 kaitseliitlast. Paraadi võttis vastu kindral Orasmaa, tervitades osavõtjaid üksusi soome keeles.

Järgnevatel päevadel külastati Varsinais-Suomi, Turunmaa ja Nylands-Södra malevate piirides tehaseid, laskeradasid, laagriplatse ja kaitseliidu kodusid. Läbi-

sõidul tutvuti ka Turu ja Hanko linnadega ning saabuti Helsingi tagasi 22. oktoobril.

Kogu külaskäik ja Suomen Suojeluskunta töö tegevus jättis külalisile kindla mulje, et Suojeluskunta kogu tegevus on eeskätt rajatud tugevale isamaa-armastusele, et igas kaitseliitlases, vaatamata ta seltskondlikule positsioonile ja varanduslikule seisule, on eriti tugev teadmine, et ta on tähtis lüli suure isamaa julgeoleku töös. Imestama paneb asjaolu, et argipäevadel korraldatavatest õppustest võetakse osa rohkearvuliselt ja Tuusulas, pealike koolis, 2—3 nädalat kestvatest kursustest on osavõtt ülielav. Ikka meenuvad Soome suurtöösturi direktor P. Förströmi poolt Lohjal öeldud sõnad: „Eeskätt olen tuline isamaalane-kaitseliitlane ja siis tööstur-ärimees.“ Seega on ka seletatav Suomen Suojeluskuntajärjestös tehtav tubli töö ja sellest elav osavõtt.

E. Lepp.

Kolmkümmend aastat eesti kutselist teatrit

Aastal 1860 küsiti Jannsenilt: „Kus on eesti rahvuslaulikud ja mis nad teevad?“ Ta vastas: „Mine vaata, nad künnavad päeva tõusust loodeni ja oigavad.“ Nii kõlavad meie ärkamisaja eestvõitleja sõnad. Ent J. V. Jannsen polnud mees, kes oleks leppinud ainult kurva tõsiasja nentimisega. Oli tarvis kergendada künnipoisist lauliku kurbust. Aga vähe oli tollal võimalusi leevendada lauliku pessimismi. Ainuke, milles eestlane võis tunda end veel kollektiivina, oli laul — laul kiigepeal ja laul küla tänaval. Ja kui Jannsen järjest kordas: asutagem selte, et „Eesti pime tuba valgemaks läheks,“ siis tekkisidki esimesed lauluseltsid „Vanemuine“ ja „Estonia“.

Kõigi teiste rahvuslike ürituste kõrval hakati neis seltsides varsti harrastama ka näitekunsti. Vaevalt sai „Vanemuine“ viis aastat vanaks, kui 1870. aasta jaanipäeval kanti ette asjaarmastajate poolt Lydia Koidula näidend „Saaremaa onupoeg“. Seda päeva peab lugema eesti näitelava tõeliseks sünnipäevaks. Koidula kirjutas ise sel puhul oma soome sõbrale: „See on esimene askel Eesti teatritee peal. Küll siis teised tulevad takka ja — loodame — paremat kui tema.“ Ja teised tulidki takka. Tartule järgnes varsti Tallinn, veidi hiljem teised linnad ja koguni maagi. Siin läks kohati vaimustus nii suureks, et hakati teatrihooneid ehitama, nagu seda tegi üks Toila mees. Aga „Saaremaa onupojast“ kuni „Tuulte pöörises“ on pikk ja vaevarikas tee. Et võis tõusta kutseline teater nii lühikese ajaga, see nõudis ühiskonna vaimset ja varalist jõukust ning vankumatut tahet kuuluda täisealiste kultuurrahvaste hulka. Jõuda niisama kaugele 30 aastaga kui teised

rahvad on jõudnud aastasaja jooksul, see nõuab gigantset kollektiivset pingutust. Nende pingutuste tulemusena näeme „Vanemuiset“ (1906. a.), „Endlat“ (1911. a.) ja „Estoniat“ (1913. a.). Need seltsid on meie kutselise teatri pioneerid. Hoolimata kitsastest oludest on need hooned ehitatud rahva rahaga, ilma et oleks saadud mingit abi riigilt või linnavalitsustelt. Vähe veel sellest, tuli pidada ägedat võitlust vene ja saksa ülevõimu vastu. „Vanemuise“ seltsile ei müüdud isegi krunti Aia tänavalt, vaid ta pidi selle ostma fiktiivselt kolmanda isiku kaudu. Korostovets nägi „Estonia“ püstitamises „separatistlikke püüdeid“ ja ähvardas iga minut lõpetada ehituse. Siit näeme, missuguses vaimses õhkkonnas tuli tegutseda meie noorel kutselisel teatril. Aga tegelasil jätkus ühistunnet ja energiat takistuste võitmiseks. Ja just selle tõttu arenes „Vanemuises“ ja „Estonias“ mitte ükski laul, vaid ka mäng. Kui aga käesoleva sajandi alul meie ühiskond algas uut tõusujärku, kuulutati kaks vanimat asjaarmastajate teatrit kutseliseks. See sündis 1906. aasta sügisel. Nüüd võime tagasi vaadata oma kutselise näitelava 30-aastasetele tegevusele. Kolmkümmend aastat on liiga lühike aeg selleks, et jõuda näitekunsti tippsaavutusteni, ent tehtud tööga võime siiski rahul olla.

Meie kutselised teatrid on arenenud 30 aasta jooksul mõõduandvaiks kunstiasutuseiks, kus leiavad viljelemist kõik lava- ja muusikakunsti kujud ja vormid. Nad on aidanud kaasa selleks, et „Eesti pime tuba valgemaks läheks“.

—ju.

Kaitseliidu laskesportlaste tegevusest ja saavutustest 1936. a.

Kaitseliidu käesoleva aasta väline lasketegevus on jõudmas lõpule. Kõik suuremad ja pinevamad laskevõistlused on möödas. Malevais käivad veel üleriiklikud karikavõistlused, missugused lõpevad peatselt.

Külma tulekul vaibub väline lasketegevus kaitseliidus ajutiseks, kandudes sisemistele laskeradadele ja kodustele treeningutele, et talve möödudes puhkeda uue energiaga.

Juba nüüd võime teha kokkuvõtteid suve jooksul tehtud töö tulemustest, leida ja ära märkida neid puudusi, mis pidurdavalt mõjusid lasketegevusele, alla kriipsutada häid saavutusi, mis väärivad järeletegemist, üles seada uusi sihte ja eesmärke tulevaseks tööks. Talve jooksul võime palju korda saata, et tehtud puudusi tuleval laskehooajal vältida ja paremaid töömetode kasutades saavutada seniseist veel paremaid tagajärgi. Igaüks tundku oma nõrku külgi. Neist end võõrutades ja end järjekindlate treeningutega täiendades ei jää ka edu tulemata. Laskur peab meeles pidama, et seismajäämine saavutatud tasemele tähendab juba tagasiminekut, kuna kõikjal lasketase tõuseb iga päevaga.

17. veebruaril s. a. kaitseliidu ülema poolt kinnitatud kava kohaselt möödunud aastate eeskujul ja kogemuste kohaselt moodustati parimaist kaitseliidu laskesportlastest meeskond, kellele määrati eritreening laskmises. Meeskonna koosseis 1. märtsil s. a. oli 214 laskurit, neist oli 122 laskurit määratud kaitseliidu peastaabi poolt, kuna 92 laskurit määrasid malevad.

Malevaile ja laskureile saadetud kava kohaselt pidi aja jooksul 1. märtsist kuni 1. juulini s. a. läbi lastama kokku seitse laskeharjutust järgmiselt:

A. Täiskaliibrilisest püssist:

1. Märtsikuus üks harjutus — 20 lasku püsti ja 20 lasku põlvelt, iga asendi ees kuni 5 proovilasku; aeg laskmiseks ühes näitamise ja märklehtede vahetamisega 100 minutit.

2. Aprillikuus üks harjutus — kolmest asendist à 20 lasku, iga asendi ees kuni 5 proovilasku; teine harjutus — püsti 20 lasku ja põlvelt kaks seeriat à 20 lasku, iga asendi ees kuni 5 proovilasku; aeg laskmiseks ühes näitamise ja märklehtede vahetamisega 150 minutit.

3. Mai- ja juunikuus à 2 harjutust — kolmest asendist à 20 lasku; aeg laskmiseks ühes näitamise ja märklehtede vahetamisega 150 minutit.

B. Väikekaliibrilisest püssist:

Treeningharjutused väikekaliibrilisest püssist toimusid samadel tähtaegadel ja sama programmi kohaselt kui täiskaliibrilisest püssist, selle vahega, et ap-

rillikuuks lasti pealeselle veel kaks harjutust lamaasendist à 40 lasku. Väikekaliibrilise püssi meeskonda oli määratud peastaabi ja malevate poolt kokku 47 laskurit.

Kava kohaselt treeninglaskeharjutused võeti läbi õppepiirkonna instruktori vahetul juhtimisel ja kontrolli all. Neil treeningharjutustel, missugused olid treeningmeeskonna laskureile ka omavahelisteks laskevõistlusteks, õppepiirkonna instruktor toimis peakohtunikuna. Käesoleva aasta treeninglaskeharjutustest osavõtt oli suurem kui varemil aastail.

Treeningharjutused kõigi laskmistega on 100%-selt läbi lastud Harju ja Tartu malevais, Järva malevas on vastav töö 98,4%, Tallinna malevas 97%, Saaremaa malevas 95,7%, Narva malevas 92,9%, Lääne malevas 89,5%, Valga malevas 89,3%, Tartumaa malevas 86,4 prots., Pärnumaa malevas 83,5%, Sakalamaa malevas 83%, Pärnu malevas 81,6%, Viru malevas 72,5%, Võrumaa malevas 68% ja Petseri malevas 57,1% ulatuses läbi võetud. Kogu treeningmeeskond on täitnud enesele vabatahtlikult võetud kohustust 88,3%-selt, mis näitab intensiivselt tehtud tööd kohtadel.

Treeningharjutuste keskmised saavutused on tunduvalt kõrgemad eelmiste aastate treeninglaskmiste keskmistest tagajärgedest. Nelikümmend kaks meest ehk ümarguselt 20% treeninglaskmistest osavõtnud laskureist näitas keskmise saavutusena 500 ja enam silma (600 võimalikust). Suurem osa neist laskureist, kelle treeninglaskmiste keskmised tagajärjed olid 500 ja enam silma, tõestasid oma lasketaset suve jooksul mitmetes pinevates laskevõistlustes. Rõhuv enamuse treeninglaskmisi kaasa teinud laskureist võttis osa kaitseliidu meistervõistlustest, kus 500 ja enam silma mehi oli 40. Osa laskureist, kes treeninglaskmisil kodustel laskeradadel näitasid kõrget lasketaset, on võistlustel tundmata laskeradadel näidanud märksa nõrgemaid tagajärgi.

Allpool võtame vaatluse alla meie parima saja laskesportlase treeningu tagajärjed:

1. Rikand, Endel — Tallinna malevast — kõigi seitsme treeninglaskmise keskmine 536 silma (lamades 190, püsti 165 ja põlvelt 181 silma. Samas järjekorras on toodud ka järgmiste laskurite keskmised saavutused).

2. Rull, Ernst — Järva mal. — 536 s. (189, 164, 183); 3. Liivik, August — Järva mal. — 536 silma (188, 167, 181); 4. Kütt, Nikolai — Narva mal. — 530 silma (188, 163, 179); 5. Silber, Heinrich — Tallinna mal. — 528 silma (190, 162, 176); 6. Kärner, Jaak — Sakalamaa mal. — 527 silma (185, 163, 179)); 7. Häidma, Karl — Tartumaa mal. — 521 silma (184, 159, 178); 8. Ende, Nikolai — Tallinna mal. — 520 silma

(186, 156, 178); 9. Pürn, Johannes — Järva mal. — 519 silma (183, 160, 176); 10. Tedersoo, Hugo — Sakalamaa mal. — 519 silma (183, 162, 174); 11. Kübar, Karl — Tartu mal. — 517 silma (186, 157, 174); 12. Teder, Arnold — Tallinna mal. — 515 silma (185, 159, 171); 13. Lellep, Olev — Narva mal. — 515 silma (185, 153, 177); 14. Jürgens, Karl — Tallinna mal. — 512 silma (185, 153, 174); 15. Voitka, Jaan — Tartu mal. — 513 s. (186, 155, 172); 16. Raadik, Bernhard — Järva mal. — 511 silma (183, 152, 176); 17. Vaher, Felix — Tartu mal. — 511 silma (185, 156, 170); 18. Kuusk, Edgar — Harju mal. — 510 silma (180, 162, 168); 19. Vällk, Albert — Sakalamaa mal. — 510 s. (185, 156, 169); 20. Müller, Johannes — Harju mal. — 509 s. (180, 159, 170); 21. Uluots, Oskar — Lääne mal. — 508 silma (184, 148, 176); 22. Päären Villem — Järva mal. — 508 silma (182, 153, 173); 23. Pörn, Jüri — Sakalamaa mal. — 507 silma (182, 152, 173); 24. Rehane, Alfons — Sakalamaa mal. — 506 silma (187, 143, 176); 25. Soode, Elmar — Harju mal. — 505 silma (181, 153, 171).

Esimese kahekümne viie parima laskuri keskmiseks saavutuseks on 517 silma (lamades 185 s., püsti 157 s. ja põlvelt 175 silma).

26. Mälgi, Eduard — Viru malevast — 505 silma (184, 152, 169); 27. Madisson, Jaan — Tallinna mal. — 505 s. (184, 149, 172); 28. Karlson, Hendrik — Petseri malevast — 505 s. (182, 153, 170); 29. Reitkam, Eduard — Järva mal. — 504 silma (182, 157, 165); 30. Kaasik, Arnold — Tartumaa mal. — 504 silma (182, 149, 173); 31. Laube, Johannes — Järva mal. — 504 silma (178, 154, 172); 32. Varbola, Johannes — Tallinna mal. — 503 silma (182, 149, 172); 33. Sepp, Eduard — Saaremaa mal. — 503 silma (179, 155, 169); 34. Siirma, Heinrich — Tallinna mal. — 502 silma (185, 150, 167); 35. Mõttus, Theodor — Sakalamaa mal. — 502 silma (178, 155, 169); 36. Roorand, Mart — Tartu mal. — 501 silma (183, 147, 171); 37. Voll, Jaan — Pärnumaa mal. — 501 silma (179, 154, 168); 38. Priikko, Erich — Tartu mal. — 501 silma (183, 149, 169); 39. Madjak, Anton — Tallinna mal. — 500 silma (186, 144, 170); 40. Jaaska, Johannes — Järva mal. — 500 silma (186, 144, 170); 41. Mänd, Aleksander — Tallinna mal. — 500 silma (185, 149, 166); 42. Maranik, Rudolf — Petseri mal. — 500 silma (185, 148, 167); 43. Järlik, Bernhard — Tartumaa mal. — 499 silma (187, 145, 167); 44. Treier, Arnold — Tallinna mal. — 499 silma (181, 152, 166); 45. Torim, August — Sakalamaa mal. — 498 silma (175, 147, 176); 46. Arumaa, August — Sakalamaa mal. — 498 silma (181, 149, 168); 47. Sulev, Prits — Tallinna mal. — 497 s. (185, 145, 167); 48. Sihv, Eduard — Tallinna mal. — 496 s. (180, 144, 172); 49. Kunk, Vladimir — Pärnu mal. — 496 silma (178, 149, 169); 50. Oks, Johannes — Harju malevast — 495 silma (179, 145, 171).

Järgmise kahekümne viie laskuri keskmiseks saavutuseks on seega 501 silma ehk 83,5% võimalikust 600 silmast (lamades 182 s., püsti 149 s. ja põlvelt 170 silma). Esimese viiekümne parima mehe keskmine on 508 silma (lamades 183 s., püsti 153 s. ja põlvelt 172 silma):

51. Kukkk, Karl — Harju malevast — 495 silma (178, 151, 166); 52. Priikask, Johannes — Sakalamaa mal. — 494 silma (181, 144, 169); 53. Valdja, Ernst — Pärnumaa mal. — 493 silma (178, 146, 169); 54. Vilder, Aleksander — Tallinna mal. — 493 silma (184, 146, 163); 55. Vaha, Adolf — Pärnu mal. — 492 s. (180, 144, 168); 56. Kasemaa, August — Harju mal. — 492 silma (177, 149, 166); 57. Poola, Eugen — Tallinna malevast — 492 silma (179, 149, 164); 58. Saks, Mihkel — Tallinna mal. — 492 silma (180, 147, 165); 59. Kerles, Oskar — Järva mal. — 492 silma (178, 150, 164); 60. Pahk, Jaan — Järva malevast — 492 silma (181, 152, 159); 61. Matsina, Aleksander — Pärnu mal. — 492 silma (179, 148, 165); 62. Leitalu, Ilmar — Lääne mal. — 491 s. (178, 148, 165 s.); 63. Ausmaa, Aleksei — Pärnu mal. — 490 silma (181, 139, 170); 64. Hiiop, Eduard — Tallinna mal. — 490 silma (183, 143, 164); 65. Peitong Rudolf — Tallinna mal. — 489 silma (182, 148, 150); 66. Sänev, Oskar — Saaremaa mal. — 489 silma (181, 139, 169); 67. Kont, Bernhard — Tartu mal. — 489 silma (178, 146, 165); 68. Mihkelson, Jaan — Valga mal. — 489 silma (180, 145, 164); 69. Kriis, Julius — Narva mal. — 489 silma (184, 141, 164); 70. Preis, Paul — Viru mal. — 488 silma (179, 144, 165); 71. Pani, Johannes — Sakalamaa mal. — 488 s. (180, 145, 163); 72. Schmidt, Vaiter — Tallinna mal. — 487 s. (177, 144, 166); 73. Aulik, Voldemar — Järva mal. — 487 silma (177, 146, 164); 74. Hütt, Alfred — Tallinna mal. — 487 silma (183, 142, 162); 75. Inglise, Harald — Tallinna mal. — 486 silma (185, 137, 164).

Järjekorras nr. nr. 51 kuni 75 näidatud laskurid saavutasid keskmiselt 490 silma (lamades 180 s., püsti 145 s., põlvelt 165 silma). Arvestades kõigi seitsmekümne viie parima laskuri treeninglaskumisi saame keskmiseks tagajärjeks veel 503 silma (lamades 182 silma, püsti 151 silma ja põlvelt 170 silma).

76. Sulev, Prits — Tallinna mal. — 468 silma (178, 142, 166); Kann, Johannes — Narva mal. — 485 silma (173, 144, 168); 78. Evert, Arnold — Sakalamaa mal. — 485 silma (180, 146, 159); 79. Kallak, Elmar — Sakalamaa mal. — 485 silma (182, 142, 161); 80. Reimann, Edmund — Valga malevast — 485 silma (186, 141, 158); 81. Orn, August — Narva mal. — 484 silma (178, 133, 167); 82. Kokk, Nikolai — Saaremaa mal. — 483 silma (182, 136, 165); 83. Reinmets, Eduard — Järva malevast — 483 silma (177, 145, 161); 84. Riisna, Artur — Harju malevast — 483 silma — (179, 144, 160); 85. Pärs, Gustav — Viru mal. — 483 silma (176, 147, 160); 86. Mildberg, Karl — Harju mal. — 482 silma (176, 144, 162); 87. Toom, August — Sakalamaa mal. — 482 silma (178, 142, 162); 88. Söödi, Julius — Viru mal. — 482 silma (176, 140, 166); 89. Roosmäe, Tõnis — Pärnu mal. — 481 silma (179, 133, 169); 90. Ostnik, Jüri — Harju malevast — 481 silma — (182, 138, 161); 91. Pihlak, Reinhold — Sakalamaa mal. — 481 silma (183, 135, 163); 92. Taagen, Alfred — Virumaa mal. — 480 silma (180, 140, 160); 93. Miitel, Karl — Pärnumaa mal. — 479 silma (166, 149, 164); 94. Reima, Leo — Valga mal. — 479 silma (178, 138, 163); 95. Henno, Johannes — Viru mal. — 479 sil-

ma (174, 141, 164); 96. Vaher, Ernst — Viru mal. — 479 silma (175, 142, 162); 97. Alasalu, Ott — Lääne mal. — 479 silma (175, 145, 159); 98. Nõnkas, Volde-
mar — Järva mal. — 479 silma (175, 143, 161); 99. Kõrts, Paul — Tallinna mal. — 478 silma (178, 129, 171) ja 100. Kivimägi, Valentin — Narva malevast — 477 silma (177, 139, 161).

Ülaloodud (jrk. nr. nr. 76 kuni 100) laskurite keskmiseks treeningusaavutuseks on 482 silma (lamades 178 silma, püsti 141 silma ja põlvelt 163 silma).

Kokku võttes kõigi saja mehe tulemused saame keskmiseks tagajärjeks 497 silma ehk 83% võimalikust (lamades 181 silma, püsti 148 silma ja põlvelt 168 silma). Ühel ajal täiskaliibrilise püssi treeninglaskmistega käis laskmine väikekaliibrilisest püssist sama programmi kohaselt kui täiskaliibrilisest püssist, selle vahega, et aprillikuus lasti pealeselle veel kaks harjutust lammaasendist à 40 lasku. Väikekaliibrilise püssi treeningmeeskonda oli peastaabi poolt määratud 38 laskurit ja malevate poolt 9; seega v.-kal. püssist treeneris 47 laskurit. Väikekaliibrilise püssi treeninglaskmiste tulemused näitasid järjekindlat tõusu. Treeninglaskmistest osavõtnud laskurite keskmised tagajärjed vastavad Laskurliidu klassidele järgmiselt: 2 laskuri keskmised tulemused LL suurmeistri nõudeile (570 ja enam silma kolmest asendist 600 võimalusest), 20 mehe keskmised — (545—569 silma) vastavad LL erimeistri klassi nõudeile; 22 laskuri treeninglaskmiste keskmised tagajärjed vastavad LL meisterklassi normidele (520—544 silma).

Väikekaliibrilise püssi treeninglaskmiste keskmised tagajärjed on järgmised: 1. Pürn, Johannes — Järva mal. — keskm. 574 silma (lamades 196 s., püsti 187 s. ja põlvelt 191 s.); 2. Rull, Ernst — Järva mal. — 572 silma (197, 184, 191); 3. Liivik, August — Järva mal. — 562 silma (195, 180, 187); 4. Rikand, Endel — Tallinna mal. — 559 s. (195, 178, 186); 5. Alasalu, Ott — Lääne mal. — 558 s. (195, 179, 184); 6. Kärner, Jaak — Sakalamaa mal. — 558 s. (192, 178, 188); 7. Kaasik, Arnold — Tartumaa mal. — 557 s. (195, 176, 186); 8. Kübar, Karl — Tartu mal. — 556 s. (193, 178, 185); 9. Maranik, Rudolf — Põlseri mal. — 555 s. (195, 173, 187); 10. Sepp, Eduard — Saaremaa mal. — 555 s. (194, 176, 185); 11. Teder, Hugo — Sakalamaa mal. — 555 s. (193, 175, 187); 12. Raadik, Bernhard — Järva mal. — 555 s. (195, 171, 189); 13. Häidma, Karl — Tartumaa mal. — 553 s. (194, 171, 188); 14. Mälgi, Eduard — Viru mal. — 552 s. (194, 174, 184); 15. Silber, Heinrich — Tallinna mal. — 551 silma (194, 172, 185); 16. Vilder, Aleksander — Tallinna mal. — 551 silma (189, 175, 187); 17. Torim, August — Sakalamaa mal. — 551 silma (197, 167, 187); 18. Roorand, Mart — Tartu mal. — 550 s. (193, 173, 184); 19. Kasemaa, August — Lääne mal. — 549 s. (195, 170, 184); 20. Jaaska, Johannes — Järva mal. — 549 s. (196, 172, 181).

Esimese kahekümne v.-kal. püssi laskuri treeninglaskmiste keskmiseks saavutuseks on 554 silma (lamades 192,35 s., püsti 175,45 s. ja põlvelt 188,3 s.).

21. Madisson, Jaan — Tallinna mal. — 549 silma (193, 168, 188 s.); 22. Särev, Oskar, Saaremaa mal.

— 546 s. (194, 170, 182); 23. Laube, Johannes — Järva mal. — 544 s. (193, 169, 182); 24. Mõttus, Theodor — 544 silma (192, 176, 176); 25. Leppoja, Arnold — Pärnu mal. — 543 silma (194, 167, 182); 26. Pihlak, Reinhold — Sakalamaa mal. — 542 silma (192, 165, 185); 27. Jürgens, Karl — Tallinna mal. — 542 silma (190, 167, 185); 28. Ende, Nikolai — Tallinna mal. — 542 silma (190, 171, 181); 29. Varbola, Johannes — Tallinna mal. — 540 silma (191, 171, 178); 30. Mänd, Aleksander — Tallinna mal. — 540 silma (191, 171, 178); 31. Vaha, Adolf — Pärnu mal. — 540 s. (196, 162, 182); 32. Kukkk, Vladimir — Pärnu mal. — 538 silma (192, 166, 180); 33. Reitkam, Eduard — Järva mal. — 537 silma (191, 168, 178); 34. Teder, Arnold — Tallinna mal. — 537 s. (189, 169, 179); 35. Ausmaa, Aleksei — Pärnu mal. — 536 s. (191, 162, 183); 36. Sulev, Prits — Tallinna mal. — 536 s. (192, 157, 187); 37. Roosimäe, Tõnis — Pärnu mal. — 535 silma (192, 159, 184); 38. Päären, Villem — Järva mal. — 533 silma (189, 163, 181); 39. Matsina, Aleksander — Pärnu mal. — 533 silma (195, 160, 178); 40. Kallak, Elmar — Sakalamaa mal. — 532 s. (185, 170, 177).

Ülaloodud v.-kal. püssi laskurite (jrk. 21—40) treeninglaskmiste keskmine tagajärg on 539,45 silma (lamades 191,6 silma, püsti 166,55 s. ja põlvelt 181,3 silma). Neljakümne laskuri keskmiseks treeningu tagajärjeks on 548 silma (lamades 193 s., püsti 171 s. ja põlvelt 184 silma).

Kevadine treeninglaskmine on tõstnud meie lasketportlaste lasketaset. Parimate meeste lasketulemused on ergutanud laiu laskurimasse ja ühes sellega on aasta jooksul lasketase tõusnud kõikjal. Aasta jooksul tehtud töö edust laskealal annavad meile selge pildi rohkearvulised laskevõistlused, mida on pidanud kaitseliit, malevad ja malevate allüksused. Lasketagajärjed kõigil võistlusil on kõrgemad möödunud aasta saavutustest.

Kaitseliidu suurimateks sisemisteks laskevõistlusteks, kus ühistel laskeradadel võistles üle 600 lasketportlaste, olid ülemaalsed KL meistervõistlused, millest juba varem „Kaitse Kodu!“ veergudel on kirjutatud.

Maikuu s. a. kaitseliit võttis osa Inglismaa väikekaliibrilise püssi laskurliidu algatusel rahvusvahelisest laskeklubi korrespondents-laskevõistlusest väikekaliibrilisest püssist kahe meeskonnaga à 5 meest. Neist laskevõistlustest võttis osa 213 meeskonda 1065 laskuriga. Lasti 50 m pealt lamades käelt 40 lasku. Kaitseliidu A meeskond tuli 19. kohale, koosseisus Rikand, Endel — Tallinna mal. — 395 silma, Silber, Heinrich — Tallinna mal. — 394 silma, Liivik, August — Järva mal. — 391 silma, Varbola, Johannes — Tallinna mal. — 391 silma, ja Rull, Ernst — Järva mal. — 387 s., saavutades kokku 1959 silma. Kaitseliidu B meeskond tuli 82. kohale, koosseisus: Pürn, Johannes — Järva mal. — 391 silma, Madisson, Jaan — Tallinna mal. — 390 silma, Vaha, Adolf — Pärnu mal. — 386 silma, Matsina, Alder — Pärnu mal. — 382 silma, ja Häidma, Karl — Tartumaa mal. — 377 silma, saavutades kokku 1926 silma.

(Järgneb.)

Ülevaade Kaitseliidu kuludest 1935/36. majandusaastal

Eelmises „Kaitse Kodu!“ numbris (nr. 23) avaldatud kaitseliidu 1935/1936. a. eelarve täitmise aruande tabelist nr. 1 nähtub, et mainitud eelarve-aastal oli kaitseliidul riigilt saadud toetussummast kulusid kokku Kr. 670.178:63. Sellest kulusummast langes suur osa relvade, hariliku ja täpsuslaskemootori muretsemiseks, relvade parandamiseks ja korrashoiuks, igasuguste kaitseliidu õppuste, kursuste ja võistluste korraldamiseks, õppe- ja sideabinõude ostmiseks ja muude vähemate kaitseliidu tegevuseks hädavajaliste esemete ja varustuse soetamiseks. Näiteks, muretsetud on üle paarisaja täpsuspüssi, sõlmitud kaitseliidus tarvitusel olevate vene v.-püssidele uute, moderniseeritud v.-raudade valmistamise ja pealemonteerimise leping, mille sõlmimisel makseti välja Kr. 50.000:— . Padruneid on ostetud: v.-püssi omasid eriti soodsate hindadega Kr. 50.000:— eest ja püstolpadruneid Kr. 11.000:— väärtuses. Side alal on konstrueeritud raadio saatevastuvõtu-aparaate tüüpi KL I ja ostetud suurem partii välitelefon kaablit. Kinnisvarade alal osteti Narva-Jõesuus maja, mida kohalik kompanii kasutab koduna ja kaitseliidu ametkond puhkuse ajal kindlaks määratud tasu eest puhkekoduks. Pealeselle on kaitseliidule ostetud sõiduauto ja ameti- ja kantseleiruumi on varustatud vastava sisseseadega.

Ülejäanud osa kulusummast on läinud kaitseliidu administratsioonikuludeks, nagu teenistustasud, sõidukulud, majapid., kantseleikulud jne. Naiskodukaitse ja noorte organisatsioonid on riiklikest summast toetust saanud nende eelarveis ettenähtud summade piirides.

Kaitseliidu varanduslik seis riiklike summade arvel, arvates maha aasta jooksul kõlbmatuks muutunud ja

äratarvitatud varustuse väärtus, on majandusaastal üldiselt suurenenud Kr. 121.713:77 võrra. See kõik puutub riigi poolt toetusena saadud summade kulutamist.

Ka seltskond on tähelepanuväärt suurejooneliselt kaasa aidanud kaitseliidu töö ja tegevusega seoses olevaid kulusid kanda. Malevaist saabunud seltskondlike summade eelarvete täitmise aruandeist nähtub, et aruandeaastal malevad on kulusid teinud kokku Kr. 282.149:28. Riiklike summast malevad on selle vastu kulutanud Kr. 366.063:33, seega on riiklike summast kulutatud ainult Kr. 83.914:05 võrra rohkem kui seltskondlike summast. Ja mis aasta jooksul seltskondlike summade alal laekus, ega seda kõike ära tarvitatud. On jäetud ka teatud reservid halvemate aegade jaoks.

Suhteliselt võttes moodustavad malevate kulud seltskondlike summast tervelt 43,52% malevate üldisest kuludest (riiklikud ja seltskondlikud kulud kokku). Võttes aga riiklikest ja seltskondlikest summast tehtud kulude vahetõrget konstateerime, et kulud seltskondlikest summast moodustavad tervelt 77,07% riiklikest summast tehtud kuludest. See protsent on tänuväärne suur ja räägib väga selget keelt. On täiesti selge ja arusaadav, et mitte kõik malevad pole olnud võrdsed seltskondlike summade hankimise mõttes. Mõned malevad on saanud rohkem, teised vähem — nii nagu kohalikud olud seda on võimaldanud. Selle tõttu võisid mõned malevad kulutada rohkem, teised vähem. Seltskondlike summade laekumisest sõltub ka kõikuv protsentuaalne vahetõrge seltskondlike ja riiklike summade kulutuste suhtes malevais. Kuidas see vahetõrge kõne all oleval majandusaastal kujunes, näitab järgnev tabel, millest võib välja lugeda väga huvitavaid andmeid.

Malev	Malevate kulud			Võrdlus: riiklike summast vähem — rohkem +	Seltsk. summade %	
	Seltsk. summade alal	Riiklike summade alal	K o k k u		Kulude üldsummast	Riiklik. summast
1. Tallinna	64.477.87	34.611.16	99.089.03	-29.866.71	65,07	186,29
2. Harju	29.274.09	26.484.54	55.758.63	- 2.789.55	52,5	110,53
3. Tartu	13.351.38	23.770.39	37.121.77	+10.419.01	35,96	56,16
4. Tartumaa	26.114.85	34.916.02	61.030.87	+ 8.801.17	42,78	74,79
5. Viru	21.251.78	29.477.—	50.728.78	+ 8.225.22	41,89	72,09
6. Pärnu	5.080.79	11.467.12	16.547.91	+ 6.386.33	30,7	44,3
7. Pärnumaa	13.985.16	22.493.84	36.479.—	+ 8.508.68	38,33	62,17
8. Narva	9.351.38	17.968.21	27.319.59	+ 8.616.83	34,22	52,04
9. Sakalamaa	21.597.94	26.735.26	48.333.20	+ 5.137.32	44,68	80,78
10. Võru	12.501.85	24.832.47	37.334.32	+12.330.62	33,48	50,34
11. Valga	11.350.98	17.606.02	28.957.—	+ 6.255.04	39,19	64,47
12. Lääne	21.166.24	24.433.66	45.599.90	+ 3.267.42	46,41	86,62
13. Järva	20.999.68	29.315.03	50.314.71	+ 8.315.35	41,73	71,63
14. Petseri	6.295.16	16.671.16	22.966.32	+10.376.—	27,41	37,76
15. Saaremaa	5.350.13	25.281.45	30.631.58	+19.931.32	17,46	21,16
	282.149.28	366.063.33	648.212.61	+83.914.05	43,52	77,07

Ei saa vaikes mööduda veel ühest liigist kaitseliidu kuludest. Need on kaitseliitlaste isiklikud kulud, mis on seotud töö ja tegevusega kaitseliidus. Kuna vastavate andmete hankimine on seotud raskustega, siis pole võimalik selle kulusumma kohta näidata täpset arvu. Kindel on, et kogu kaitseliitlaste pere kohta moodustab see aukartustäratava summa. Üksinda kaitseliidu vormiriide muretsemiseks (kuub ja püksid) on malevased aasta jooksul kulutanud Kr. 16.469:90. Selle summa hulka ei ole arvatud vormimütsi ja sineli muretsemise kulud.

Möödunud aasta riiklike toetussummade ja peastaabi seltskondlike summade eelarve täitmise aruanne on revideeritud Kaitseliidu ülemaalse revisjonikomisjoni ja Riigikontrolli Kaitseväge osakonna poolt.

Hoolimata sellest, et aruande juure kuuluv mahukas dokumentide kogum (üle 15.000 rahalise dokumendi,

missugused on koondatud 33 kausta), arvepidamisraamatud ja varade arvestamise kartoteek väga hoolikalt läbi revideeriti, ei leitud mingisuguseid puudusi. Riigikontroll, kelle revideerimine kestis 25 päeva, ei leidnud ühtki asjaolu, mida ta oleks võinud tunnustada vääriks tavaliselt koostatavasse märkustelehte ülesvõtmiseks. Seega jäi märkustelehe koostamine hoopis ära.

Lõpuks võib rahuldustundega märkida, et viimaseil aastail oli majanduslik asjaajamine ja arvepidamine nii malevais kui ka peastaabis märksa paranenud. Seda eeskätt tänu asjaomaste ametnike hoolsusele, kõvenenud sisemisele järelevalvele ja osalt ka suurenenud koosseisudele.

Soovim püsivat jõudu ja energiat edasitöötamiseks samas suunas.

Chr. KASK,
Kl. Peastaabi Majandusosak. pealik.

Naiskodukaitse Kaitseliidu Sakala manöövris toitlustus- ja sanitaarülesandeid täitmas

Kaitseliidu Sakala sügismanöövrist osavõtjate KL üksuste toitlustamine toimus NKK Harju, Järva, Lääne, Pärnu, Pärnumaa ja Sakala ringkonna NKK toitlustajate kaudu.

Toitu valmistati 29 välikatlas ja välikatlad saadi kaitseväge mobilisatsiooni tagavaradest, peale ühe katla, mis kuulus Harju ringkonna Linnäümbruskonna malevkonnale.

Toitlustust juhatasid: Järva ringk. toitlustuse juhataja L. Peet, Harju ringk. abiesinaine A. Elbing, Lääne ringkonna juhataja liige S. Noor, Pärnu ringk. toitlustuse juhataja M. Sutt, Pärnumaa ringkonna toitlustuse juhataja H. Pukk ja Sakala ringkonna toitlustuse juhataja T. Sõrmus. Toitlustamise läbiviimiseks oli rakendatud kõikides ringk. ametisse igale katlale katlavanem ja 4 toitlustajat. Ainult Pärnumaa ringkonnal oli igale katlale määratud 2 katlavanemat ja 8 toitlustajat.

2.—4. oktoobrini toitlustati kokku 6105 isikut. Toitlustamine toimus Järva ringk. KL ja NKK üksuste vahel toimepandud korjanduse teel saadud ainetega, Harju ringk. kulul; Lääne ringk. manöövrist osavõtnud KL üksuste ja NKK jaoskondade arvel; Pärnumaa ringkonnas maleva, malevkondade ja jaoskondade arvel; Pärnus maleva arvel; Sakala jaoskondade ja maleva arvel.

Toitlustamisele kulutati Kr. 2840,67 — igale üksikule isikule päevas Kr. 0,23,35. Toitluskavad olid koostatud samade toitlusnormide alustel kõikides ringkondades. Toidukavu võis aga ringkond koostada ka oma äranägemise järgi. Kõrvalekaldumised ühisest normist olid tingitud sellest, et mehi tuli manöövrists osa võtma vähem kui oli ette nähtud, kõik manöövriks kaasavõetud toiduained aga kasutati ära. Nii et toidunormid tegelikult suurenesid. Leib oli kõigil manöövrist osavõtjail kaasas.

Individaalsed toidunõud olid KL kaasas, kuna nõud toidu jagamiseks ja eeltöödeks toidu valmistamisel olid igal ringkonnal kaasavõetud. Vahekohtunike tarvis olid nõud ringkondadel kaasas.

Toitlustamist soodustas hea vahekord KL majanduspealikutega ja ringkondade toitlustuse juhtidega. NKK liikmed suhtusid väga hoolikalt oma ülesandele. Toitlustamise olud olid küllalt rasked, kuna puhkamiseks ei jäänud peaaegu sugugi aega. Öökorterid olid naistele rahuldavad, kohati isegi head.

Meeleolu oli kõigil toitlustajail hea. Toit valmis õigel ajal ja arusaamatusi toitude jagamisel ette ei tulnud.

Naiste riietus oli võrreldes eelmiste aastatega tunduvalt paranenud. Jalanõud olid vaid mõnel üksikul kerged — enamasti säärikud või kõrged kummikalos-

sid. Ülirietus jättis nii mõnelgi soovida, olles liiga kerge ja sügisesele ilmastikule mitte kohane. Tundub terav nõue NKK otstarbekohaste üliriette leidmiseks välisoludes töötamisel.

Selgus, et manöövri toidukavas ei tohiks enam esineda tulevikus kartulid, kuna nende koorimine välisoludes on väga raske ja aeganõudev.

Käesoleval sügisel Sakala manöövris nähtus, et esmakordselt tarvitusele võetud toitlustuskorraldus, et meestel oleks kaasas oma leib ja toidunõud, teostus rahuldavalt. Leib ja isegi leivakõrvane oli meestel eranditult kaasas, missugune olukord tegi toitlustamise läbiviimise palju kergemaks ja odavamaks. Leib moodustab toitlustamisel harilikult $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ kogu toitlustuskuludest, teda ei osata kunagi võtta parajal jaol kaasas. Kord tuleb leivast puudus, kord jääb seda üle. Mehed ei suutu leivale vajalise „pieteediga“, teda võetakse tavaliselt rohkem välja kui jõutakse süüa, ja harilik nähtus on, et leiba pillutakse hoolimatult jäänuste hulka või jäetakse lihtsalt maha vedelema. Sakala sügismanöövris seda nähtust ei esinenud. Meeste poolt kaasavõetud individaalsed toidunõud olid väga puudulikud ja juhuslikud. Tundub terav nõue ühise individaalsete nõude tüübi väljatöötamiseks ja võimaluste leidmiseks nende muretsemiseks.

Samuti on NKK poolt toitlustamise eeltööde tege-
miseks ja toidu jagamiseks kaasavõetud nõud puudulikud ja ebaühtlased, sageli ebaratsionaalsedki. Tundub samuti vajadus ühtlase otstarbeka varustuse väljatöötamiseks.

Puudusena peab veel nimetama, et suurema osa välikatelde naiskonnad olid ilma ühegi sanitaarvarustusega — ometigi peaks iga katlaga kaasas olema vähimalt sidematerjaal ja vahendid põletishaavade puhul esimese abi andmiseks.

Tulevaste toitluskorralduste hulka peavad kuuluma ka sanitaarpakid, sisuga: sidematerjaal, põletishaava salv jne. Samuti peaks iga katla juures üks toitlustamisele saadetud NKK liige olema samariitlane, kes siis ka vajaduse korral võib anda esimest abi.

Sakala sügismanöövrites oli NKK sanitaarpersonali ametis: 50 samariitlast, 4 sanitari ja 3 arsti.

Sanitaarpersonal oli ametis rügementide staapides, sidumispunktides, Viljandi raudtee jaamas ja Pärnumaa ringk. pataljoni staapides. Abi tuli anda NKK sanitaarpersonalil 747 juhul. Rohud ja sidematerjaalid olid osalt NKK ringk., osalt malevate kulul.

Silmatorikavalt nõrgemalt olid riietud toitlustajatest sanitaarülesandeid täitvad NKK liikmed.

Ülaltoodud kokkuvõtte on tehtud NKK ringkondade poolt NKK keskkorraldusele esitatud Sakala sügismanöövrite toitlustus- ja sanitaartöö aruannete alusel.

E. Oskar.

TARTU MALEVA EELKÄIJAJD

6. skp. pühitseb Tartu Malev päeva tähistamisena, millal malev 1924. a. oma eelkäijate tööd jätkama asus — oma aastapäeva. Kuna praegu Kaitseliidus on uuesti ümbermääramisel malevate asutamispäevad, — toome alljärgnevaga kirjutuse praeguse Tartu Maleva eelkäijate sünnist ja tööst.

Tartu Malev, otsides oma eelkäijat, arvab selle leidnud olevat 1917. aasta oktoobrikuus ellukutsutavas reserv- (tagavara-) miilitsas. See arvamine on põhjendatud, sest sel ajal loodud reservmiilits täitis samu ülesandeid mis praegune Kaitseliitki ja tema korraldus oli analoogiline praegusele. Reservmiilits ei olnud poliitiline ega kaitseväeline organisatsioon, vaid kodanike vabatahtlik koondus korra ja rahu alalhoidmiseks.

Seepärast tuleb Tartu Maleva kui Kaitseliidu organisatsiooni iga viia 1917. aastasse. Et see üsna loomulik on, selle tõenduseks toome praeguse maleva eelkäijaist mõne rea, millest on näha, et kodanike omakaitse on Tartus pidevalt olnud, alates 1917. aastast, ja see omakaitse on saanud pärast 1924. a. 1. detsembrit sellase kuju nagu seda praegu näeme üle riigi.

Reservmiilits.

1917. a. sügissuvel muutub Tartus olukord pinevaks, sest enamlased tungivad oma kihutustõega kõikjale. Rahulikku elu ähvardab kõike hävitada püüdev enamlus. Meeled on ärevile köetud ja pinge paisub eriti kaitseväelaste ridades, kes kuuluvad nii Läti kui ka Eesti tagavarapolkudesse, mis asuvad Tartus. Kõigil on selge, et seisukord võib halvaks muutuda, kui mürgile ei leita vastumürki.

Nii seltskond kui ka valitsuseasutused otsivad abinõusid, kuidas ära hoida võimalikke korrariikumisi ja kõvendada poliitelist jõudu ning kindlustada kodanike julgeolekut.

11. oktoobril saab Tartu linnavalitsus Eestimaa kubermangu abikomissarilt kirja, kus palutakse miilitsaväe kõvendamiseks midagi ette võtta, et kodanike julgeolekut garanteerida. Samal ajal saab linnavalitsus ka Vene siseministri ringkirja, kus samuti kõneldakse tarvidusest abinõusid otsida anarhiliste voolude vastu.

Need kaks kirja on arutusel Tartu linnavolikogu 20. oktoobril 1917. a. koosolekul. Seal otsustatakse miilitsa organiseerimise küsimuste lahendamiseks valida komisjon. Komisjoni koosseisu valitakse linnavolinikud J. Raudsepp, M. Mutso, E. Brock, Schalland, Landmann, Lüdke, L. Olesk ja A. Lukin. (Dokumendid Tartu linnavalitsuse arhiivi akt M./680 ja linnavolikogu protokoll 20. okt. 1917. a.). Valitud komisjon tuleb koosolekuks kokku 13. nov. Komisjoni koosoleku päe-

vakorras on: 1) miilitsa organiseerimise küsimus ja 2) vabatahtliku reserv- (tagavaraväe-) miilitsa loomine. Viimases osas otsustab komisjon: „Pidades vabatahtliku reservmiilitsa küsimust eriti tähtsaks, otsustas: teha linnavolikogule ettepanek viibimata organiseerida linna vabatahtlik reservmiilits siia juurdelisatud projekti järele.“ Projekt, mis lisatud protokollile, näitab, et reservmiilits asutatakse kodanike elu ja julgeoleku kaitseks. Kõrgem järelevalve ja kontroll reservmiilitsa üle on Tartu linnavalitsusel. Tegevuslikult alul rsm. rahvamiilitsa ülemale. Reservmiilitsa ülem valitakse linnavolikogu poolt linnavalitsuse ettepanekul. R.-miilitsasse võetakse kodanikke nende sooviavalduste põhjal, kusjuures linnavalitsus võib mõnd ka mitte vastu võtta. Rahvamiilits võib julgeoleku kaitseks tarvitada reservmiilitsa abi. Tarviduse korral kutsutakse reservmiilits kokku kombel, mis on kokku lepitud linna miilitsa, r.-miilitsa ülema ja tuletõrje peamehe vahel. Igal r.-miilitsa liikmel peab olema vastav tunnistus ja käeside. (Linnaarhiiv akt M/680 — lk. 319—321.)

Ülaltoodud komisjoni otsus ja reservmiilitsa projekt oli arutusel linnavolikogu 23. nov. koosolekul, kus otsustati nõus olla komisjoni poolt esitatud kavaga.

Reservmiilitsa ülemaks saab kaupmees E. Brock. Kujundatakse kolm jaoskonda. Reservmiilitsasse astuvad majaomanikud, kaupmehed, käsitöölised, üliõpilased j. t., kes ei jaga enamlikke vaateid.

Reservmiilits kannab valge-punast käesidet, mille peal on järjenumbr. Meeskonda kasutatakse valveteenistuseks, öiseks patrulliks ja teisteks ülesanneteks. R. M. juures töötab juhatus, kuhu kuuluvad jaoskondade ülemad ja seltskonna poolt valitud isikud.

Reservmiilits töötab seni, kuni enamlased selle likvideerivad 24. detsembril. Likvideerimise käsk oli juba varem, kuid seda ei täidetud. Linnapea Kriisa ja seltskondl. organisatsioonide esindajad käisid küll Tallinnas kõnelemas, et kodanike enesekaitse organisatsioon võiks edasi töötada, kuid sellele ei tulnud enamlaste poolt vastu. Sõjariistad, mis reservmiilitsal olid, jäid meeste kätte ja organisatsioon hoiti salaja alles.

Organisatsiooni kasutati uuesti siis, kui enamlased Tartust lahkusid, s. o. enne saksa okupatsioonivägede sissetulekut. Siis võttis reservmiilits linna korra ja valve enda peale. Senistele registreeriti lisaks veel hulk teisi kodanikke. Hoiti korda, valvati asutusi ja hoiti ära põgenevate vene vägede rüüstamisi. Reservmiilits likvideeriti saksa okupatsioonivõimude poolt 24. veebruaril.

Okupatsiooniaeg.

Okupatsiooniaja esimestel nädalatel oli omakaitse organisatsioon endisel kujul likvideeritud: mehed olid laiali ja relvad osaliselt ära antud. Tuli alata iseseisvuse võitluse organiseerimist salaja. Selleks võitluseks sai kasutada ainult ustavaid kodanikke ja tõsiseid eestlasi. Tartus oli koos hulk endisi tagavarapataljoni ohvitseri, üliõpilasi, kes keeldusid käimast okupatsiooniaegses ülikoolis, omavalitsustegelasi j. t., kes puutusid omavahel järjest kokku. Oldi arvamusel, et okupatsioon kaua ei kesta ja seepärast tuleb mõelda okupatsioonivägede lahkumise momendile ja sellele järgnevale olukorrale. Kõneldi kindla omakaitse organisatsiooni loomisest kaitseliidu näol, kes ühtlasi oleks tarviduse korral ka sõjaväeliseks võimuks. Tartul oli side Tallinnaga ja Tartumaal elavate eesti ohvitseridega. Peale eraalgatusel tekkinud rühmituste, kes tegutsesid ilma juhtnöörideta omaette salaorganisatsioonidena, hakati pinda looma kaitseliidu loomiseks. Tekkisid 3—4 liikmelised üksused, kes tundsid peamiselt ainult üksteist omavahel. Kõigile neile anti juhtnööriks: leida omariiklikult mõtlemaid kodanikke ja õhutada nendes erksat meeleolu, reguleerida vahekordi sakslaste ja eestlaste vahel, hankida relvi ja neid edasi anda neile, kes omakaitset pooldavad.

Kaitseliidu põrandaalune organisatsioon oli maikuus linnas juba küllalt suur, kuigi organiseerijail tuli võidelda raskustega, sest umbusku asja vastu oli meie kodanikel palju. Organiseerimisest oli teateid levinud ka sakslaste kõrvu ja nii võtsid okupatsioonivõimud mitmel korral ette läbiotsimisi. Viimaseid korraldati sõjariistade leidmise ettekäändel, kuid hoolega tuhni raamatuis ja sirviti lehti, nähtavasti nimekirju otsides.

Juunikuus 1918 käis kindral E. Põdder Tartus salajast kaitseliitu organiseerimas ja senist tööd uurimas. Tema andis J. Kriisale (end. linnapea) üle ka väljatöötatud K. L. põhikirja. Seda põhikirja ei saanud küll otsekohe kasutada, kuid põhimõtted ühtsusi senise organiseerimistööga; organiseerumine jätkus.

Kaitseliidu tegevus enne okupatsiooniaja lõppemist.

Saksa keiserriigi langemisega, mil lõdvenes distsipliin ja vähenes senini tuntud aktiivsus kohalikes okupatsioonivägedes, avanes ühtlasi võimalus laiaulatuslikumaks tegutsemiseks kohalikus omakaitse ning kaitseliidu rakukestes. 10-dal novembril 1918 oldi kibe-dasti ametis (ja sedakorda avalikult otse saksa vägede silmade all) kaitseliidu organiseerimisega, kusjuures juba teisel päeval kaitseliidu salkade poolt katseid tehti sakslastelt üle võtta ruume, relvi ja muud varustust, olgugi et need katsed sakslaste jõu ülekaalu tõttu esialgu ei õnnestunud. Hiljem, sakslaste taganemisel, osutus kirjeldatud ülesannete täitmine juba kergemaks, seda väiksemates komandodes ja üksustes, kus vastu-panu ei olnud. Sel teel hangiti sidevarustust ja muud. Relvi ja laskemoona kaitseliit sakslastelt ei saanud, sest saksa väed viisid need enesega kaasa. Maailmasõja lõpp-päevil, endise Vene armee lagunemise ajal, samuti ka Tartu Eesti tagavarapataljoni laialisaatmisel jäi relvi, eriti vintpüsse ja padroneid, võrdlemisi suurel määral elanike kätte. Ka jätsid paljud endised Vene väeosadest pärit olevad eestlased relvad endi kätte ja

tõid nad kodukohtadesse. Nõnda oli relvi leida nii linnas kui ka maal.

8. nov. 1918 registreeriti „Vanemuises“ Eesti ohvitseri.

Ametliku korralduse järgi 11. nov. 1918. a. (Vabariigi kaitseliidu ülema päevakäsk nr. 1 põhjal) määrati Tartu maakonna Eesti kaitseliidu ülemaks kolonel Hans Kurvits, kes andis ka esimesed ametlikud korraldused kaitseliidu tegevuses. Tema abiks oli linna kaitseliidu alal K. Parts, hiljem J. Gnadenteich, ja maakonna kaitseliidu alal leitnant Jul. Kuperjanov. See oli ametliku kaitseliidu alguseks. 11. novembril alustas tegevust Tartu maakonna Eesti kaitseliidu ülema asutus, Tartu linna kaitseliit 4 jaoskonnaga ja Tartu maakonna kaitseliit. Linna kaitseliidu jaoskondade ülemaiks olid: 1. jaoskond — al.-kapt. A. Martinson, 2. jaoskond — J. Gnadenteich, hiljem leitn. J. Kruuse, 3. jaosk. — Zupsmann, hiljem al.-kapt. Osk. Eller, ja 4. jaosk. — Luiga, hiljem itn. N. Libene. Eelmisel ametlikul kaitseliidu tegevuse päeval algas palavikulise kiirusega kaitseliidu liikmete vastuvõtmine jaoskondadesse.

Üliõpilaste osa.

Üliõpilaskond organiseerib kaitseliidu ridu. 11. nov. on koos EÜS-i erakorraline koosolek, kus otsustatakse kaitseliidust osavõtt teha kõikidele kaasvõitlejatele kohustuslikuks. Ühtlasi otsustatakse nõuda, et kaitseliit kujundataks nii, „et seal maksaks täielik sõjaväeline distsipliin ja kord, vähemalt akadeemilise pere kohta“. Pealeselle tehakse kaasvõitlejatele kohustuslikuks viivitamata kontakti astuda oma kodukohtadega, et sealt kaasa tõmmata kodukaitsjaid. 12. nov. teatab EÜS oma otsustest ka teistele üliõpilasorganisatsioonidele. Samal päeval ühineb ka korp! Ugala selle otsusega („Üliõpilasleht“ nr. 5 — 1935. a.). Asemike kogu juure loodud komisjon hakkab organiseerima üliõpilaste kaitseliitu. 12. nov. otsustab ajutine valitsus välja kuulutada vabatahtlike mobilisatsiooni. See viibib. Ja enne kui sellest asja saab, saab üliõpilaskond kaitseliitlasina juba sõjalisi ülesandeid. 13. nov. 1918 saabub asemike kogule allpool toodud kiri. Kiri ise on kirjutatud harilikult pliatsiga taskubloki väikesele lehele:

„Eesti üliõp. organisatsioonide Asemikkude Kogule. Siin.

Palume homme teatada: 1) Palju omakaitsevähelas on Teil korraldatud, 2) palju on võimalik sõjariistu saada. Ühtlasi teeme Teile ettepaneku viibimata korraldus luua, et omakaitse võiks järgmisel päeval tegevusse astuda. Korraldust palume meile homme kl. 12 teatada „Vibuane“ ruumes.“

Tartus, 13. 11. 18.

K. Einbund.

J. Kuperjanov.

Omakaitse organiseerimine areneb jõudsasti ja üliõpilased jõuavad ka vabatahtliku mobilisatsiooni korral ametlikest käikudest ette. 27. nov. nr. 28 all on Tartu linna Eesti kaitseliidu ülem saatnud järgmise kirja:

„Tartu E. Ü. O. organisatsiooni juhatajale. Tartu maakonna E. K. L. ülema käsul peab täna õhtuks kl. 10 60 meest üliõpilasi valmis olema 2-päevase toidu-

moonaga väljasõitmiseks Peipsi ranna kaitseks. Väljasõitmine saab olema maakonna E. K. L. ülema iseäralise käsu järele.

Gnadenteich.“

Et need otsused mitte kuhugi ei jäänud, vaid vastuvaidlemata organiseeritud üliõpilaste poolt täideti, ei tule kahelda. Sest olid ju üliõpilaste väikesed salgakesed peaaegu esimesed, kes Peipsi ja Pihkva poolt lähenevale vaenlasele vastu tõttasid.“ (J. Albrecht — „Üliõpilasteleht“ nr. 3—4 — 1921. a.)

Tartu mahajätmine.

Enamlaste Tartu tuleku eel oli Tartus kaitseliitlasi 500—600 meest, igas jaoskonnas 120—150. Sõjavägi lahkus Tartust 19. detsembril. Kaitseliit jäi korda pidama ja linna valvama. 20. detsembril lahkus ka kaitseliit. Tartust taganemisel, vastavalt antud käsule, võisid kaitseliitlased kas kaasa tulla või soovi korral linna jääda. Kaitseliitlased, kes varanduslikult seotud ei olnud (nagu ettevõtete, äride omanikud jne.), tulid kaasa, nende hulgas ka suur arv mitmesuguste keskkoolide õpilasi, kuna äriolukorral seotud inimesed, välja arvatud mõned, kiiresti esilekerkiva olukorra tõttu olid sunnitud maha jääma.

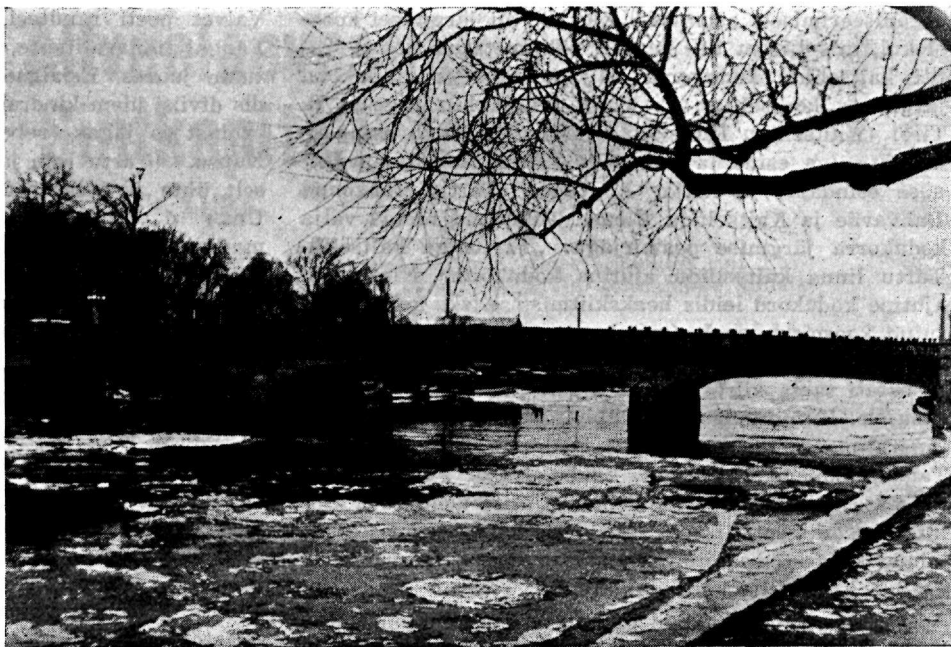
Kaitseliit pärast Tartu tagasivõtmist.

14. jaan. 1919, millal Eesti väed Tartu tagasi võtsid, algas kaitseliit jälle tööd. Kuperjanov käskis kaitseliitlasi kokku tulla ja mehed haikkasid jälle organiseerima. Mehi võeti poolsunduslikult. Hulk mehi saadeti isegi Tallinna vahipataljoni (200 meest).

Vabadussõja kestes töötas kaitseliit peamiselt korrapidaja organisatsioonina ja koosnes neist, kes kaitseväge ridades ei olnud. Sinna kuulusid vanemad kodanikud — kaupmehed, töösturid, majaomanikud ja käsitöölised. Noored, kooliõpilased, olid omaette rühmades.

15. juunil 1920 likvideeriti ametlikult kaitseliit kui niisugune vabariigi valitsuse otsusega, jättes välja vastavaist koosseisudest kaitseliidu koosseisud. Jäi püsima vaid ametinimetused Maakonna Rahvaväe ja Kaitseliidu Ülem. Kaitseliitlastele jäid kätte relvad. Endised palgalised juhid jäid vabatahtlikult edasi töötama. Linnas ja maakonnas oli relvastatud jõude üle 2000 mehe. 4 jaoskonna asemel jäi töötama 2.

Et uusi kaitseliitlasi juure ei võetud, siis kahanes loomulikult 1920. a. nimekirjas olivate kaitseliitlaste üldine arv surma, elukoha muutmise ja muudel põhjustel aastate jooksul ning 1. detsembril 1924. a. oli Tartu

Emajõgi Tartu Vabadussilla juures esimeste talikülmade tulekul

linnas relvastatud endisi kaitseliitlasi 50 meest vintpüssidega ja 500 padruniga ning Tartu maakonnas 750 meest vintpüssidega ja 7500 padruniga varustatult.

Enne 1. detsembril 1924.

Riigivastaste olluste õnnestustöö süvenedes tekkis ettenägelikes kodanikes arusaamine, et ilma omakaitse organisatsioonita on raske võidelda sisemise vaenlase vastu. Kuna mitmel korral varemalt etteõetud katsed — kaitseliitu uuesti elustada — riigivalitsuse poolt konkreetset toetust ei leidnud, siis peeti kohaseks omakaitse rakukesti organiseerida salaja, et neid tarvide korral kui sõjalist jõudu välja panna. Asja etteotsa asusid kol. P. Kann, R. Rägo, J. Müller ja N. Reiman, kes oktoobrikuu algul riigikohtu prokurör R. Rägo korteris nõu pidasid ja otsustasid kindlaid mehi organiseerima hakata Vabadusristi Vendade Ühenduse Tartu Osakonna juures.

Omakaitse üksuse organiseerimine jäi P. Kann'i hooleks, kes tegelikult juhiks valis E. Saar'e. Koostati meeskonnad, kellele määrati pealikud. Et sõjariistu saada, pühendati asjasse 2. jalaväe rügemendi ülem kol. S. Pinding, kes oma rügemendi tagavaradest sõjariistu välja andis. Seega oli relvastatud meeste koondus juba tekkinud ja sellele mindi tuge otsima riigivanemalt ja siseministrilt.

Kui salajane kaitseliidu tekkimine teatavaks sai tolaeagsele 2. diviisi ülemale kindral E. Pödder'ile, algatas viimane kaitseliidu organiseerimist laiemale alusel. Kutsuti kokku organisatsioonide esindajate koosolek. Koosolek leidis aset Tartu linnapea K. Luik'i kabinetis raekojas 23. oktoobril kl. 5 p. l.

Nimetatud koosolekul leidis sõelumist üldine olukord ja koosolek kiitis üksmeelselt heaks kaitseliidu re-

organiseerimisele asumise. Kas sel või järgmisel koosolekul, mis kokku tuli samuti eelnimetatud kohas, valiti kaitseliidu kodukorra väljatöötamiseks toimikond järgmises koosseisus: P. Kann (riigikohtu liige), R. Tirol (Kaitseliidu Kütisalkade Liidu ja Tartu maakonna kütisalga esindaja), E. Saar (Tartu maakonna valitsuse esindaja) ja major J. Kuuse (Tartu Maakonna Rahvaväe ja Kaitseliidu Ülem). Toimikond töötas välja kodukorra järgmise pealkirjaga: „Tartumaa kaitseliit. Tartu linna kaitseliidu ajutine kodukord.“ Nimetatud ajutine kodukord leidis heakskiitmist selleks kokku kutsutud koosoleku poolt (mis koosnes samadest esindajatest, kes osa võtsid 23-nda oktoobri koosolekust) ja see otsustati saata kiire korras kinnitamiseks vabariigi valitsusele. Kinnitamise kiire läbiviimise võttis enda peale kindral-major Pödder, selleks isiklikult Tallinna sõites. Tagasi jõudnud Tallinnast, kindral-major Pödder andis ülevaate olukorrast ja kaitseliidu ajutise kodukorra kinnitamise käigust, lisades, et kinnitamine iseenesest ei läinud kergesti seetõtu, et just samal ajal oli valitsuse osaline kriis esile kerkimas.

23. novembril saatsid üliõpilasorganisatsioonid oma liikmete nimekirjad, kes soovisid kaitseliitu astuda.

Tartu linna kaitseliidu ajutise kodukorra kinnitas selleaegne kaitseminister kolonel H. Kurvits 29. novembril 1924. Kinnitamise akt ise oli teatud määral suursündmuseks asjaosalistele, kes kaitseliidu reorganiseerimisega tegevuses olid, seda enam, et senine tegevus oli sündinud salaja, ilma ministeeriumi loata ja sanktsioonita. Oktoobrist alates täies hoos olevale organiseerimisele tuli see kasuks.

Maakonna kaitseliidu ümberkorraldamisele asumiseks volitas linna kaitseliidu reorganiseerimist korraldava esindajate kogu, kuhu kuulusid k.-m. Pödder, Riives ja major Kuuse. Nimetatud kogu oma salajase ringkirjaga „Kõigile eri nimekirjas seisvatele isikutele ja valitud esindajatele“ Tartu maakonnas kutsus kokku Tartu, Lai tän. 30, Tartu õhvitseride kasiino ruumidesse, koosoleku 5-ndaks detsembriks 1924 kell 10 hommikul maakonna kaitseliidu ümberkorraldamiseks ärapeatavale nõupidamisele. Sama koosolek kiitis heaks Tartu linna kaitseliidu 29. nov. 1924 kinnitatud ajutise kodukorra ja tööd alustati samas sihis otsekohe. Tehud korralduste järgi endise vabatahtliku kaitseliidu relvad ja padrunid anti vahetult üle uutele kujundatud kaitseliidu rühmadele, kuna endistele kaitseliidu liikmetele oli soovitatud ja võimaldatud uutesse rühmadesse sisse astuda üldistel alustel uustulnukatega.

1. detsember 1924.

Hommikul Tartu jõudnud teated Tallinna sündmustest panid terve linna kihama. Kuigi laialdastel hulka del ei olnud veel täit ülevaadet sündmuste käigust ja ulatusest, valitses igal pool täielik rahu. Kodanike meeleolu oli kommunistide vastu. Juba 1. dets. lõuna ajal hakkasid relvadega varustatud kaitseliitlased endid koondama ja üliõpilasorganisatsioonid tulid kokku ning otsustasid oma liikmeile kohustuslikuks teha kaitseliidust osavõtmise. Õhtupoolel olid valmis kaitseliidu salgad ja juhid iga üksuse eesotsas. Algas valveteenistus.

Valvet peeti raudteel, postkontori, vangimaja, Eesti Panga, linnavalitsuse, maavalitsuse, kohtute j. t. asutuste juures. Esialgseid organiseerimise korraldusi andis diviisi ülem kindral E. Pödder; tegelikult juhtis korraldust ja jagas relvi kaitseringkonna ülem major Kuuse. (Tartu linn ja maakond kuulus administratiivselt ühte ja selle pealikuks oli algusest peale kol. J. Unt.) 1. dets. puhul organiseeritud salkade või rühmade ja teiste üksuste juhtideks olid diviisi ülema poolt ajutiseks määratud juhid reservohvitseride hulgast, kes olid kaitseliidus juba enne 1. detsembrist. Reservohvitseri oli palju, eriti üliõpilas-kaitseliitlaste rühmitustes.

Organiseerimise aeg.

Terve detsembrikuu jooksul pidasid kaitseliidu üksused vahiteenistusi ja organiseerisid üksusi.

Tartu kaitseliidu kui seltskondliku koonduse asju ajas juhatus. 4. detsembrist alates oli Tartu kaitseliidu ametlikuks nimetuseks „Tartu vabatahtlik kaitseliit“. 5. detsembril otsustati trükkida liikmekaardid. 8. dets. juhatuse koosolekul valiti välise vormirietuse väljatöötamise komisjon. Alguses oli ainukeseks tunnuseks valge käeside, kus lihtsa trükivärviga trükitult seisis „K. L.“. 8. detsembril kinnitatakse juhatuse poolt juba 1. dets. loodud üksused. Kujundatakse kaitseliidu osakonnad (nende esialgne nimetus) ja juhatus määrab pealiku. Osakonnad kujundatakse: Eesti Üliõpilaste Seltsi meeskonnast, kelle üldjuht oli K. Zimmermann, 2. dets. Th. Kanemägi, neli osakonda. Osakondade pealikuks said J. Raamot, A. Kepp, F. Leinbock, K. Zimmermann. Üliõpilasselts „Raimlast“ ja „Veljestost“ üks osakond, pealikuks Mathiesen. „Sakala“ osakond, pealik A. Tammann. „Ugala“ osakond, pealik E. Mägi. Treffneri gümn. õpilastest kujundati üks rühm, kelle pealikuks oli K. Dobrus.

Linna ustavate kodanike organiseerimine oli esialgu raske. Pöörduiti seltskondlike organisatsioonide poole palvega õhutada riigiustavaid kodanikke kaitseliidu liikmeks astuma, kusjuures nende organisatsioonide juhatused oleksid ühtlasi soovitajaks. Pärastpoole otsustati nende organisatsioonide juure luua komisjonid, kel õigus oleks soovitajana alla kirjutada. Komisjonid loodi Kaub.-tööstusseltsi, E. Käsitöölise Abiandmise Seltsi, Tartu Tööstusettevõtjate ja Meistrite Keskseltsi, Eesti Kütiseltsi, S.-S. „Taara“, „Artemis“, Veespordi Klubi, T. maak. K. L. Kütisalga ja Tartu harurühma juure. Vabadusristi Vendade Ühingu poole pöörduiti ettepanekuga, kas nad soovivad üksikult või gruppides kaitseliitu astuda.

Alates 1. detsembrist kuni juunikuuni võetakse igal juhatuse koosolekul suuremal arvul liikmeid vastu. Siis jäävad sooviavaldused harvemaks.

Aprilli lõpul 1925 algab naiste organiseerimine, kutsutakse 2. malevkonna juures, pealik Kriisa õhutusel, ellu esimene naiskodukaitse jaoskond.

Alatine juhatus valitakse 22. jaanuaril 1925. a.

Algab maleva töö nii nagu see tartlaste silmade all üle kümne aasta on võinud areneda seltskonna, omavalitsuse ja kaitseväe sõbralikul koostööl.

A. Peel.

Ülevaade Allveelaevastiku Sihtkapitali tegevusest

Kapten J. LUKS

Allveelaevastiku Sihtkapitali juhatus lõpetas 1. aprillil 1936. a. allveelaevade hävitaja ehitamiseks korraldatud võistluskorjanduse, mille eesmärgiks oli koguda ühe aasta ja 10 päeva jooksul kr. 120.000.—. Tegelikult aga koguti selle aja jooksul kr. 136.298:01 ehk 113,5% kogumiseks ettenähtud summast. Kuna enne võistluskorjandust oli Sihtkapitalile laekunud mitmesuguste annetuste näol kr. 57.994:67, siis 1. aprilliks 1936. a. tõusis annetuste üldsumma kr. 194.292:68. Kui laekunud üldsummale lisada hiljem laekunud panga %, siis võib mainida, et Sihtkapitali juhatus saavutas üllesseatud eesmärgi kr. 200.000.— kogumisega, missugune summa on tarviline allveelaevade hävitaja ehitamiseks. Kogutud summa kr. 200.000.— on Sihtkapitali juhatuse poolt ka üle antud härra Riigivanema käsutusse allveelaevade hävitaja ehitamiseks järgmiselt:

— kr. 160.000.— 28. novembril 1935. a. ja
— kr. 40.000.— 29. septembril 1936. a.

Võistluskorjandusel tegutses kõige tulemusrikkamalt Valga toimikond, kogudes kr. 4.969:86 ehk 248,4% kogumiseks määratud summast, tulles seega

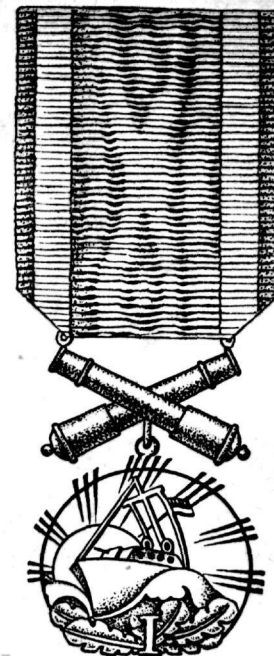
esimesele kohale; teisele kohale tuli Pärnu toimikond 186,6% ja kolmandale kohale — Põltsamaa 150,1%.

Abitoimkondadest tuli esimesele kohale Öisu abitoimikond, kogudes 600% kogumiseks ettenähtud summast, teisele — Aidu abitoimikond 445,6% (mõlemad Viljandimaalt) ja kolmandale — Aleksandri abitoimikond Võrumaalt 352,0%.

Tulemusrikkaimatele toimikondadele, abitoimikondadele ja kogujatele annetati mälestuseks ehitatava laeva kujutusega rinnaskantavad märgid. Üldse anti märke võistluskorjanduse ajal kokku 604.

1. septembril 1936. a. Sihtkapitali juhatus alustas uuesti raha kogumist, seekord ehitatavale allveelaevade hävitajale relvade muretsemiseks. Raha kogumine toimub samuti üleriiklikus ulatuses nagu eelmisel korjandusel ja eesmärgiks on seatud koguda 8 kuu ja 3 päevaga kr. 120.000.—.

Korjandus viiakse läbi võistluskorjanduse teel

Teenete märk

Sihtkapitali juhatus

Kindral-majoor N. Reek,
I abiesimees.

Kontr-admiral Joh. Pitka,
esimees.

Kindral-majoor J. Orasmaa,
II abiesimees.

Põllutöökoja dir. T. Kind
abilaekahoidja.

P. P. president P. Öpik,
laekahoidja.

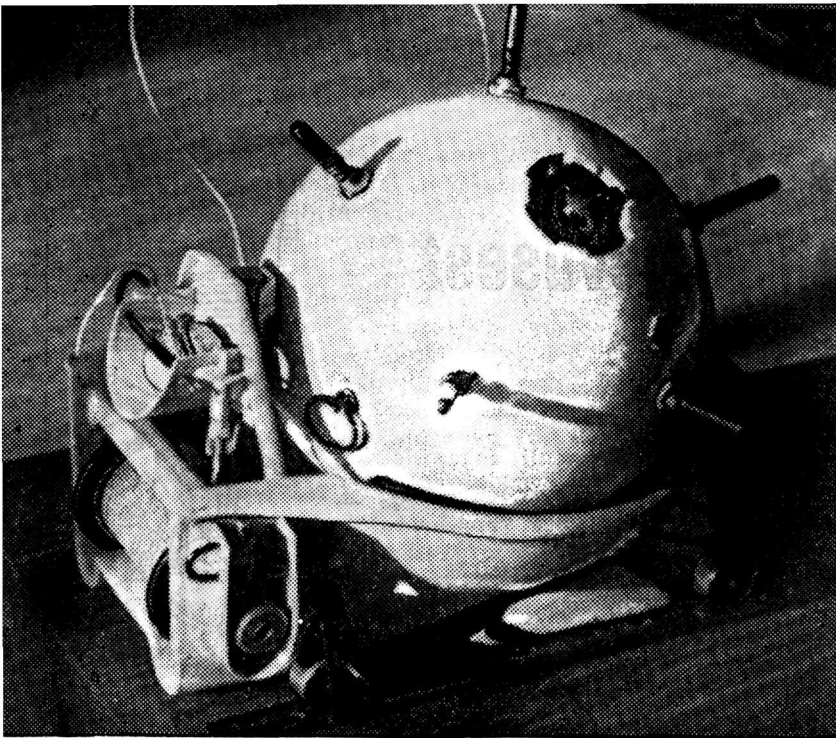
Leitn. A. Jürgenthal,
raamatupidaja.

Direktor E. Avik,
sekretär.

Kapten J. Luks,
asjaajaja.

Miini mudel — annetus Merejõududelt kiiruselt kõige jõudsamale toimkonnale. Võitis Harju

toimkondade, abitoimkondade ja korjajate poolt. Kuna eelmisel võistluskorjandusel oli moodustatud juba 20 toimkonda ja toimkondade poolt tarviduse järgi abitoimkondi ja korjajaid, siis käesolevaks võistluskorjanduseks Sihtkapitali juhatus organiseeris ümber mõned endised passiivsed toimkonnad ja lõi juure 8 uut toimkonda. Nii kujunes, et praegu relvade heaks korraldatud võistluskorjandusel tegutseb kindlate tegevuspiirkondadega 28 toimkonda, nendest 27 toimkonda kodumaal ja 1 Välis-Eesti toimkond.

Kogumiseks määratud summa kr. 120.000:— on ära jagatud toimkondade vahel proportsionaalselt kogumise võimalustele.

Toimkonnad on moodustanud endale vajaduse kohaselt abiksi abitoimkonnad linnajagudesse, valdadesse ja alevitesse ja toimkonnale kogumiseks määratud summa samuti proportsionaalselt kogumise võimalustele ära jaganud abitoimkondade vahel. 1. detsembriks 1936. a. oli loodud 402 abitoimkonda.

Välis-Eesti toimkonnal on senini abitoimkonnad loodud: Riias, Kaunases, Helsingis, Harbiinis, Genfis, Londonis, New Yorgis ja Šanghais.

1. detsembril 1936. a. võttis Sihtkapitali tegevusest üldse osa 2677 isikut, nendest naisi 197 ja mehi 2480.

Korjanduse teostamiseks on saadetud välja 4615 korjanduslehte.

Annetuste kogumise eest antakse kogujaile mälestuseks mitmesuguseid auhindu kiiremaile ja suuremate summade kogujaile, nii kodumaalasile kui ka välis-eestlasile. Üldse on auhindu 181. Auhindadeks on tasuta laeva-, lennuki- ja autobusesõidud, mitmesugused laevade ja relvade mudelid, suvitamised kodumaa kuurortides, ehitatava laeva pildid, Eesti lipud jne., mis on annetatud Sihtkapitalile tasuta isikute, asutuste ja firmade poolt. Suurimaks auhinnaks on sõit laeval Tallinnast Inglismaale ja tagasi ühes ülalpidamisega laeval.

Peale auhindade antakse Sihtkapitali tööst energiliselt osa võtjaile mälestuseks rinnaskantavad laeva- ja relvakujudest kombineeritud märgid. Märgid on kolme järku ja iga järk jaguneb omakorda kolme liiki.

Annetajaile antakse mälestuseks kunstipäraselt väljatöötatud vastavasisulised tunnistused. Tunnistused omandavad:

1. Kodanikud:

- I järk — 250 krooni ja rohkem annetajad,
- II järk — 100 krooni ja rohkem annetajad,
- III järk — 50 krooni ja rohkem annetajad,
- IV järk — 25 krooni ja rohkem annetajad,
- V järk — 10 krooni ja rohkem annetajad.

2. Ettevõtted:

- I järk — 1000 krooni ja rohkem annetajad,
- II järk — 500 krooni ja rohkem annetajad,
- III järk — 250 krooni ja rohkem annetajad,
- IV järk — 100 krooni ja rohkem annetajad,
- V järk — 50 krooni ja rohkem annetajad.

Käesoleva korjanduse kahe kuu kokkuvõttest selgub, et kodanikud ja ettevõtted suhtuvad Sihtkapitali üritusele väga vastutulelikult. Keegi ei keeldu oma jõu kohast osa annetamast. Paljud annetajad isegi ei oota ära, kuna nende poole pöörduvad annetuste kogujad annetuste saamiseks, vaid lähevad ise annetuste koguja poole annetust üle andma. Seni on laekunud toimkondade kaudu kr. 46.904:67 ehk 39,08%, kuid see summa ei ole siiski küllaldaselt täpne, sest paljud toimkonnad on kogunud suuremaid summasid kui nad seda Sihtkapitali arvele on üle kannud, põhjusel, et võistluse huvides sissemaksu teiste konkurent-toimkondade eest varjata. Toimkonnad teevad sissemaksu Sihtkapitali arvele sel määral ja ajal, kuidas see neile on soodus võistluse huvides. Igal toimkonnal on ühes või kahes kohapealses riikiikus pangas jooksev arve, kuhu koha pealt kogutud summad sisse maksetakse. Toimkondade rahalist aruannet revideerib alatiselt koha peal moodustatud revisjonikomisjon ning pangad teatavad Sihtkapitali juhatusale iga kuu esimeseks kuupäevaks toimkonna rahalise seisuga. Toimkondade rahaline seis 1. detsembriks s. a. oli kr. 61.909:40 ehk 51,5%.

Alltoodud tabel annab ülevaatliku pildi toimkondade poolt laekunud summadest 1. septembrist s. a. kuni 1. detsembrini s. a.:

Jrk. nr.	Kohaliku toimkonna nimetus	Kogumiseks määratud summa	Laekunud summa		Laekunud summa
		Kr.	Kr.	Sn.	%
1	Harjumaa . .	5.500	11.820	77	214,9
2	Viljandimaa . .	4.000	4.810	—	120,2
3	Tartumaa . .	7.000	7.506	95	107,2
4	Põltsamaa . .	800	830	—	103,7
5	Otepää . . .	300	300	64	100,2
6	Narva	4.000	2.673	20	66,8
7	Virumaa . . .	5.000	3.323	02	66,4
8	Tapa	1.200	761	47	63,4
9	Tõrva	1.000	632	73	63,2
10	Rakvere . . .	2.000	1.121	—	56,0
11	Võrumaa . . .	4.000	2.250	—	56,2
12	Valga	1.900	1.000	—	53,1
13	Saaremaa . .	2.250	1.132	60	50,3
14	Viljandi . . .	1.700	774	57	45,6
15	Pärnumaa . .	4.500	1.809	19	40,2
16	Pärnu	3.800	1.500	—	39,2
17	Nõmme	1.600	613	47	38,3
18	Paide	2.000	640	—	32,0
19	Paldiski . . .	250	66	16	26,4
20	Võru	1.300	322	92	24,7
21	Türi	1.000	225	—	22,5
22	Läänemaa . .	3.000	638	90	21,2
23	Tartu	8.200	1.153	84	14,0
24	Tallinn	32.000	955	60	2,9
25	Hiiumaa . . .	700	42	64	0,6
26	Kuressaare . .	1.000	—	—	—
27	Petseri	2.500	—	—	—
28	Välis-Eesti . .	17.500	—	—	—
K o k k u		120.000	46.904	67	39,08

Toimkondadest, abitoimkondadest ja kogujaist käesoleval võistluskorjandusel omandasid kiirusauhindu järgmised:

Toimkondadest:

I auhind	Harjumaa	— miini mudel,
II "	Tartumaa	— ehitatava laeva pilt,
III "	Põltsamaa	— Eesti lipp (laualipp),
IV "	Viljandimaa	— " " "
V "	Otepää	— " " "

Toimkondade juhatustest:

I auhind	Harjumaa	— sõit laeval Stokholmi ja tagasi,
II "	Tartumaa	— " " Helsingi ja tagasi,
III "	Põltsamaa	— " " Hiiumaa sadamaisse ja tagasi.

Abitoimkondadest:

		Kog. %	
I auhind	Piirivalve Valga rajoon,	631,5	— laeva pilt,
II "	Meeksi v. Tartumaal,	510,5	— " " "
III "	Kunda alev Virumaal,	440,4	— " " "
IV "	Ingliste v. Harjumaal,	413,8	— Eesti lipp,
V "	Triigi v. " "	405,4	— " " "
VI "	Riisipere v. " "	376,8	— " " "
VII "	Saku v. " "	361,0	— " " "
VIII "	Peipsiäärne v. Tartumaal,	339,0	— tunnistus,
IX "	Keila alev, Harjumaal,	334,0	— " " "
X "	Hageri v. " "	319,0	— " " "
XI "	Kaiu v. " "	301,2	— " " "
XII "	Kavilda v. Tartumaal,	301,2	— " " "
XIII "	Kabala v. Harjumaal,	300,8	— " " "
XIV "	Misso v. Võrumaal,	300,0	— " " "
XV "	Varbola v. Harjumaal,	293,5	— " " "
XVI "	Kiiu v. " "	287,6	— " " "
XVII "	Jõeletme v. Harjumaal,	286,4	— " " "
XVIII "	Valga raudteesõlm,	274,0	— " " "
XIX "	Elistvere v. Tartumaal,	270,4	— " " "
XX "	Ravila v. Harjumaal,	259,2	— " " "

Abitoimkondade juhatustest:

		Kog. %	
I auhind	Piirivalve Valga rajoon,	631,5	— lend Tallinnast Riiga ja tagasi.
II "	Meeksi v. Tartumaal,	510,5	— sõit laeval Tallinnast Helsingi ja tagasi.
III "	Kunda alev Virumaal,	440,4	— sõit laeval Tallinnast Kuressaare ja tagasi.
IV "	Ingliste v. Harjumaal,	413,8	— sõit jäälohkujal Eesti rannikul.
V "	Triigi v. Harjumaal,	405,4	— sõit laeval Tartust Mustveesse ja tagasi.
VI "	Riisipere v. " "	376,8	— sõit laeval Kulgust Vasknarva ja tagasi.
VII "	Saku v. " "	361,0	— sõit autobusel Tall. Haapsaluse ja tagasi.

Abitoimkonna rinnamärk

Kogujate rinnamärk

Korjanduslehtedega annetuste kogujaist linnas:

I auhind	G. Kold, Põltsamaa	toimk., kog. kr.	510.—	— sõit laeval Tallinnast Inglismaale ja tagasi.
II "	G. Firk, Rakvere	" " "	269.—	— sõit laeval välismaale ja tagasi.
III "	A. Kungur, Virumaa	" " "	163.82	— sõit laeval Tallinnast Helsingi ja tagasi.
IV "	A. Torn, Rakvere	" " "	105.—	— suvitamine Haapsalus.
V "	Helmi Treve, Rakvere	" " "	100.—	— sõit meremärkide panijal laeval.
V "	Juh. Tinniste, Otepää	" " "	84.—	— sõit meremärkide panijal laeval.
VI "	Th. Taar, Viljandimaa	" " "	60.—	— sõit jahil Eesti randades.
VII "	J. Taagen, " "	" " "	50.—	— autobusel Viljandist Tõrva ja tagasi.
VIII "	J. Oksenberg, Rakvere	" " "	50.—	— autobusel Viljandist Tõrva ja tagasi.

Korjanduslehtedega annetuste kogujaist maal:

I auhind	Theodor Hansen, Virumaa	toimk., kog. kr.	599.50	— sõit laeval Tallinnast Inglismaale ja tagasi.
II "	Eduard Argus, Harjumaa	" " "	243.90	— sõit laeval välismaale ja tagasi.
III "	Elmar Vares, Viljandimaa	" " "	240.90	— sõit laeval Tallinnast Helsingi ja tagasi.
IV "	Vold. Luide, Harjumaa	" " "	214.—	— suvitamine Pärnus.
V "	Juhan Parts, Tapa	" " "	200.—	— sõit autobusel Tallinnast Kuressaare ja tagasi.
VI "	Jaak Uustalu, Virumaa	" " "	185.—	— " " " " " "
VII "	Al-der Milliste, Tartumaa	" " "	178.91	— sõit meremärkide panijal laeval.
VIII "	Paul Ubina, " "	" " "	168.17	— sõit jahil Eesti randades.
IX "	Ludvig Valdmaa, " "	" " "	136.25	— " " " " " "

Allveelaevastiku Sihtkapitali arvete seis 1. detsembril 1936. a.:

Kassa arve	Kr.	86.27
Jooksev arve Eesti Pangas	"	3.496.66
Posti jooksev arve	"	101.17
Jooksev arve Krediid Pangas	"	2.981.94
Kulude arve	"	5.108.67
Riigivanema käsutusse antud	"	200.000.—
Tähtajaline arve Krediid Pangas	"	30.000.—
Kokku	Kr.	241.774.71

Annetuste arve	Kr.	230.380.38
Protstentide arve	"	4.650.69
Mitmesuguste tulude arve	"	6.743.64
Kokku	Kr.	241.774.71

Pilte Tallinna Maleva kerge divisjoni elust:

Ülal: Vasakul — hüppel, paremal — mootorratturite start Võidupühal. All: vasakul — divisjoni juhatus, keskel end. pealik kapten A. Siller, paremal — jalgratturid võistlusstardil

Tallinna Maleva kerge divisjoni 12. aastapäev

Tallinna Maleva kerge divisjon, endine üksik eskadron, pühitseb 12. detsembril oma 12. aastapäeva. Alanud 12 aastat tagasi vähemast ratsanike kogust, on eskadronist välja kasvanud kerge divisjon. Eriti hoogus oli üksuse juurekasv viimasel kahel aastal, millal moodustati üksiku eskadroni juure lisaks ratsameestele moto- ja jalgrattur-rühmad. Lühikese ajaga suutis üksik eskadron oma energilise tegevusega väljastpoolt endale nii palju tähelepanu tõmmata, et viimasel ajal on divisjoni allüksuste juurekasv väga hoogus.

Eskadron, praegune kerge divisjon, oma viimase aja hoogsa tegevuse eest võlgneb tänu kerge divisjoni pealikele A. Sillerile, kes asus üksikut eskadroni juhtima 15. märtsil 1934. aastal. Olles tegevas kaitseväge teenistuses on kapten A. Siller aega leidnud oma divisjonile pühendamiseks. Erilist hoogu on näidatud viimasel aastal, kus üksik eskadron, hiljem kerge divisjon on laiendanud oma töökava. Oma senistele traditsioonilistele ratsaspordipidudele lisaks korraldas eskadron tänavu kevadel hästi kordaläinud spordipeo hipodroomil, millest võtsid osa peale ratsameeste ka mootorratturid võidusõidus ja viskteadete edasiviimises kiiruse peale ning jalgratturid. Nimetatud pidu õnnestus üle ootuste hästi. Veidi hiljem kõneldakse üle riigi kerge divisjoni mootorrattureist Võidupüha tulle viimise puhul, kus Riigivanema poolt Kadrioru lossi ees süüdatud võidutuled viiakse kahe- ja kolmeliikmeliste mootorratturite patrullide poolt kõigisse maakonnalinnadesse laiali. Sellest üritusest võttis osa mootorrühm terves koosseisus. Sel päeval loitsid Riigivanema poolt süüdatud võidutuled kõigil linnuseil ja

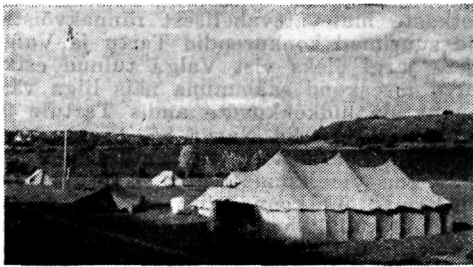
lossivaremeil, tähistades ja tuletades meele võitu, mis me saavutasime meie vabandussõjas Võnnu lahingu võitmisega. Võidutulede viimine õnnestus suurepäraselt.

Kerge divisjon on näidanud alati head distsipliini ja korralikku esinemist mitte üksi õppusil, vaid ka paraadidel, meie tähtsamate riiklike sündmuste puhul. Kerge divisjoni ratsanikke, mootorrattureid ja jalgrattureid on alati seatud eeskujuks nende hea esinemise tõttu.

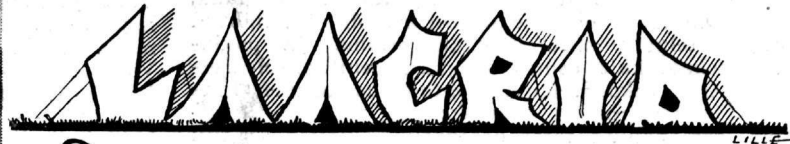
Ka sügisel peetud Sakala manöövreist võttis kerge divisjonist osa mootorratturühm arvukas koosseisus. See on esmakordne juhtum meie väeosade manöövris, kus tegevusest osa on võtnud mootorratturid kui väga kiiresti liikuvad luurkonna osad. Seni on mootorrattaid kasutatud rohkem sidemepidamiseks. Manöövris näitasid mootorratturid aga luurel väga edukast tegevust, seal õpiti ka palju juure mootorratturite väeosa tegutsemisel. Kogemused sel alal meil olid seni väga väikesed või puudusid peagu täielikult.

Oma õppetapasapinna ja hoogsa tegevuse eest võlgneb kerge divisjon tänu oma energilisele pealikele ja juhile kapten A. Sillerile, kes aga teenistuslikel põhjusil, teise linna teenistusse asumisel, kahjuks lahkus 10. novembrist kerge divisjoni juhi kohalt. Kerge divisjon peab meeles oma väärikat juhti ja head seltsimeest kauemat aega ja soovib temale edu ta uuel teenistuskohal.

Uueks kerge divisjoni pealikuks määrati kapten H. Onni, kes on meie tunnustatuimaid ratsaväeohvitseri tegevas kaitseväes.

NOORTE KOTKASTE

Viljandis 1936.

1936. a. suvi oli noorte kotkaste tegevuselt mõeldud malevate suuremate ettevõtete läbiviimiseks, kuigi selle kõrval loodeti, et peastaap malevaid segamata jõuab kolm-neli üleriiklikku laagrit läbi viia. Peastaabi poolt pidi toimuma I võistlejate laager ja 2—3 juhtide harjutuslaagrit. Tegevusaasta algul, talvel, pesitses salajane lootus, et ehk läheb korda leida noorte kotkaste alatist laagriplatsi — sellast ideaalset platsi laagrite korraldamiseks, kus on sobiv igatliiki laagreid korraldada. Kuid laagrite toimimise ajaks ega tänasenigi ei ole sellast platsi veel leitud. Ometi korraldamisega seotud kulude kokkuhoiu eesmärgil oli vajaline kõik kavatsesidav laagrid viia ühte asukohta. Ajaga arvestades — arvestades ka malevate suviseid ettevõtteid — oli selge ja kuulutati kevadel välja laagrid Viljandis, linna külje all, arvult kolm: võistlejate laager, II juhtide harjutuslaager nooremate juhtide koosseisule ja III juhtide harjutuslaager vanemate juhtide koosseisule. Kuigi veel viimisel silmapilgul tekkis kahtlusi laagriplatsi sobivuses harjutuslaagrite läbiviimiseks, tuli ometi jääda peatuma nimetatud platsile, ja seda peamiselt laagrikulude kokkuhoiu mõttes.

Nii oli noorte kotkaste organisatsiooni kuuenda tegevussuue (teadupärast Noorte Kotkaste organisatsioon asutati 27. mail 1930. a., kuid noorte koondamine, vastavalt kavale, algas alles sama aasta 30. novembril) suuretegevõtete raskuspunkt Sakalamaa maleva tsentrumis — Viljandi linna piiridesse kuulaval ilusal Männimäel.

I ÜLERIIKLIK NOORTE KOTKASTE VÕISTLEJATE LAAGER.

8. juuli enne-keskpäevane aeg tõi Viljandisse saabuvate rongidega kokku noori kotkaid 12 malevast, kusjuures ilmses, et kohalik malev jõudis kohale kõige visamini ja oma koosseisu lõplikul kujul laagri lõpukski kokku ei saanud. Loomulikult kannatasid selle tagajärjel maleva saavutused. Kuid esimene päev selgitas ka kolme maleva eemalejäämise — Harjumaal, Saaremaal ja Tartumaa olid laagris esindamata. Põllutöö, mis maapoisse takistas, Saaremaal ka suured kulud kauge raudteedeta sõidu tõttu, ja malevais endis toimunud suuremad ettevõtted ei võimaldanud noori tuua 5 päevaks kodudest eemale. Siiski oli ümarguselt 300 noort kotkast — poissi ja juhti — Männimäel, püstitades mäe harjal asetsevate kaitsevää õppeplatsile kolmest ilmakaarest telkide read. Neljanda serva moodustas väliköökide rivi ühes söögilaudadega.

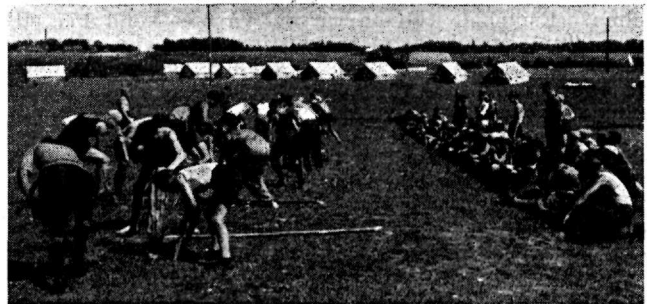
Pikemat aega viitmata olid telgid püstitatud ja oli juba tegevusega pihta alatud. Nagu laagri nimi juba viitab, oli peategevuseks võistluste läbiviimine. Kuid enne võistluste ja nende tagajärgede vaatlemist peab mõne rea pühendamata ka laagriale, kuna ju noorte kotkaste tegevuse juures ei ole laager mitte ainult elukohaks, vaid ka oma osavuse ja oskuse näitamise paigaks.

Kohe alguses paistis silma, et malevaist tulev koosseis sisaldab üllatavalt palju pesakotkaid ja koguni algajaidki. Kas sportlased-võistlejad ei suuda

või ei viitsi järgukatses edasi jõuda, see jäägu juba malevais järgmiste meeskondade koostamise korral selgitamiseks. Siin piirdume vaid olnud tõsioluga. Selle tagajärg — kuigi telgid olid väliselt täitsa rahuldavalt püstitatud, nägi vilunud vaatleja vaid telkide ritta-ajamist, mitte aga korraldatud ja armastusega kohendatud noorte kotkaste laagrit. Telkide sisustusedki olid mitmel pool vaid kõige hädapärasemalt teostatud, välise mugavuse ja kaunistamise peale polnud mõeldud peaaegu üheski meeskonnas. Malevate instruktoreil, kes peamiselt olid rakendatud meeskondade pealikuina, oli palju tööd ja vaeva ka laagrisolijatele õige meeoleolu, n.-n. laagrivaimu, sissepuhumisega. Vaid üksikute malevate meeskonnad suutsid õige noorkotkaliku vaimuga esile tulla. Kahju!

Loomulikult oli „vaimu“ puudumises väike osake põhjust ka päevakava võistlustega ülekoormamises. Kuid hulk võistlusi läbi viia viie päevaga, millest üks päev tuli arvata ehitamise-lammutamise, jumalateenistuse, langenute austamise peale — see sundis minuteid lugema. Minek linna staadionile ja ujulasse — need võtsid niikuinii 15—20 min. vahepealt. Ja kuigi vahepeal selgus, et mõnede noorkotka nime all esinevate ebanoorkotkalike sammude pärast tuli tühistada mõne maleva meeskondade või mõne võistleja tagajärjed, selle juures parimadki tagajärjed siiski näitavad alltoodud üksikud ajad ja saavutatud kaugused-kõrgused meie üsna sobivaid tulemusi.

Hoogsaima võistluspildi andis pioneeralaline võistlus. Võisteldi noorkotkaste tavalise pioneer-rändauhinna — Kreenholmi Puuvillasaaduste

VÕISTLEJATE LAAGER: Meeskonnad saavad lõunale. Keeduvõistluse pingutav algus

Manufaktuuri juhatuse hõbekarika — võitmiseks kahe erivõistluses: pioneer-võistlustööna pidi iga maleva meeskond püstitama antud materjaalidest söögilaua, kuna laagrialise võistlusena seekord oli ette nähtud kaitseliidu telgi püstitamine-mahavõtmine ja pakkimine. Ülekaalukalt esines söögilaua ehitamisel Petseri maleva meeskond. Kuid lõpptulemus kujunes kurvaks — Petseri maleva meeskonnal äpardus telgivõistlus, õnn polnud talle heatahtlik. Võitjaks tuli Viru maleva meeskond, kes mõlemas võistluses II koha saavutades Petseri Maleva I ja VIII koha kokkuvõttega teiseks surus. Petseri ei saanud karikat teist korda järjest endale, vaid aastase vaheaja järele läks see uuesti Rakverre.

Teise rändauhinna oli võistluse all end. Soome saadiku Arne Vuorimaa poolt annetatud suur karikas parimale malevale sportlikel aladel. See karikas saabus laagrisse Tallinnast ning valis uueks asukohaks Pärnu — juba teistkordselt, kuid seekord Pärnumaa Maleva meeskonna võidetuna, kuna kahe aasta eest Pärnu linna poisid selle oma linna viisid. Tuska sünnitas karika Pärnumaale langemine vahest kõige rohkem Viru Malevale, sest talvel toimunud suusatamises oli Viru Malev endale kindlustanud esikoha ja laagris sellele karikale toimunud kergejõustike aladel oli ka Viru 52 punktiga esimene Pärnumaa vastu. Aga ujumine sai komistuseks, andes Pärnumaale 27 Viru 20 punkti vastu. Lõppresultaadis Pärnumaa 91 punkti, Viru 87-ga teine.

Vuorimaa karika võistluse kergejõustiku ja ujumise ala parimad üksiktagajärjed olid järgmised:

Nooremas klassis: 60 m jooks — pk. Edvin Kleiss, Tallinn, 7,5 sek.; kaugushüpe — pk. Karl Orre, Järva, 5,43 m; pesapalli kaugusvise — pk. Ülo Laante, Pärnumaa, 75,09 m; 50 m ujumises vabalt — pk. Arnold Kuller, Pärnumaa, 36,0 sek.

Keskklassis: 60 m jooks — kp. Martin Kutti, Viru, pk. Boris Kandimaa, Pärnumaa, 7,7 sek.; kaugushüpe — kp. Fred Saarlaid, Lääne, 5,57 m; pesapalli kaugusvise — pk. Voldemar Tints, Petseri, 70,30 m; 50 m ujum. vabalt — pk. Jüri Miil, Pärnumaa, 32,2 sek.

Vanemas klassis: 60 m jooks — kp. Heino Kink, Narva, 7,4 sek.; kaugushüpe — kp. Heino Kink, Narva, 6,21 m; pesapalli kaugusvise — pk. Konst. Boguš, Valga, 88,26 m; 50 m ujum. vabalt.

Samas tsükli peetud 10×60 m teatejooksus tuli esimeseks Viru meeskond 1:25,8, surudes Tallinna meeskonna 0,1 sek. teisele kohale.

Nagu siin tagajärjedest nähtub, on noorem klass keskklassi üle trumbanud nii jooksus kui ka pesapalli viskes. Üldiselt aga on tagajärjed rahuldavad ja osalt headki.

Üleriiklikud vibulask võistlused ei näita aga liialt roosilist pilti. Küll on võistluse tagajärjed paranemistendentsi all, kuid ikkagi küllalt juhuslikud. A/S Tartu Panga juhatuse annetatud odaheitja kuju, mis oli selle võistluse rändauhinna, oli möödunud aastal Narva malevas, võidetuna 147 silmaga. Sel aastal suruti Narva 3. kohale, kuna ta saavutas ka vaid 90 silma. Esikohale tuli Järva maleva meeskond 177 silmaga (möödunud aastal ta võistlustest osa ei võtnud). Suurimat stabiilsust näitab 2. kohal olnud ja ka nüüd püsinud Pärnu malev. Tema saavutus 1935. a. oli 99 silma, seekord aga ainult 95 silma.

On loomulik, et vibusport uue alana ei oma veel stabiilset ilmet. Eriti aga tingib seda „relvade“ primitiivsus. Võistlemas näeb primitiivselt kadakast valmistatud vibu ja võib-olla veidi kõveratki noolt kõrvuti vabriku vibu-noolega. Senised tulemused ei lase siiski vabrikurelvadele eelistust anda. Lõplike järelduste tegemiseks peab aga veel vaatlema ja materjaale koguma. Tuleb aga ka selgitustööd teha vibuspordi kasuks, kuna noortes huvi rohkem kaldub „paukuvale“ spordile.

Väga väärtusliku võistlusena toimus laagris meeskondade ühine rännakvõistlus, mis on üks

osa noorte kotkaste malevatevahelisest rännakvõistlusest. Siin olid suurimad konkurendid Tartu ja Valga. Vaatleja muljete järgi oleks vist Valga tulnud esikohale, kuna Tartu meeskond saabununa näis liiga väsinuna. Kuid punktide üldkokkuvõtte andis Tartule 94, Valgale 89 punkti. Järgnesid Narva 85, Pärnu 79 ja Lääne 57 punktiga. Välja langesid Tallinna ja Sakalamaa — esimene meeskonna halva kooskõlastuse, kuid üldiselt mõlemad juhtkonna süü läbi, kes polnud mõistnud meeskonda küllalt hoolikalt koolitada ja hooldada. Ka sel võistlusel peame rõhku panema osavõtjate kasvatamisele ühiseks meeskonnaks senisest rohkemal määral, alles siis võime saada ilusaid tulemusi. Ettenähtud teekonna läbistamine oli üllatav — ligi 8 km tunnis, ja seejuures üle 20 kraadi soojuses.

Malevate vahelise lõppkokkuvõttes tuli esikohale meeskondade võistlusel 4-daks platseerunud, muidu aga ainsa malevana kõik võistluse tingimused täinud Pärnu malev, omandades rännak-rändauhinna väljapandud pronkskuju „Löögivalmis“ kogusummas 790 punktiga.

Traditsiooniline võistlus laagris — keeduvõistlus — peeti ka Viljandis võistlejate laagris. Võitjaks tuli Pärnumaa maleva meeskond, ajaga 10:25 min. Möödunud aasta parim — Sakalamaa — jäi neljandaks, ajaga 11:15 min.

Üks ettenähtud ja ka peetud võistlus jäi aga tagajärgedeta. See oli signaliseerimisvõistlus. Meeskonnad olid üldiselt tugevad ja võistlus oli pinev. Muidugi üllatub lugeja — kuhu jäid tagajärjed? Võistluse korraldajad olid siin aga mänginud vingerpussi meeskonnale — võistlustekst oli antud osaliselt sifreeritud kujul, mis ju sellase võistluse juures on loomulik. Küll juhiti sellele ka tähelepanu, kuid meelega vaid möödaminnes, kuna iga signaliseerija peab ju edasi andma seda, mida temale edasiandmiseks ülesandeks tehtud, samuti peab iga vastuvõtja ikkagi kirjutama seda, mis ta vastu võtab, ilma et ta oma mõtlemise ja mõistmise järgi teksti täiendaks. Siit selguski — kõigi lõbuks ja ometi ka võistlejate tõsiseks kurvastuseks — et vastu oli ju võetud enam või vähem õigesti, kuid vastuvõtjad katsusid „segast“ teksti oma mõistmist mööda õigeks ja arusaadavaks teha ning selle tulemusena võistluse resultaat võrdus nullile. Tegelikult elu õpetus kõigile signaliseerijaile!

Peale elloeteldute teostati malevatevahelised kergejõustiku- ja ujumisvõistlused üldklassis. Nagu esikohad näitavad, avaldati ka siin häid tagajärgi:

100 m jooks — kp. Heino Kink, Narva, 12,1 sek.; 200 m jooks — kp. Heino Kink, Narva, 24,5 sek.; 1000 m jooks — pk. Herman Saar, Pärnumaa, 2:52,2 sek.; odaheide — kp. Egon Saaristu, Tallinna, 49,13 m; kuuilõuge — pk. Lembit Rondik, Viru, 14,35 m; kõrgushüpe — kp. Paul Kesa, Viru, 1,60 m (vahehüpe 1,65 m); kaugushüpe — kp. Heino Kink, Narva, 6,21 m; 4×100 m teatejooks — Tartu Maleva meesk., 49,9 sek.; 100 m ujumine vabalt — pk. Jüri Miil, Pärnumaa, 1:13,9 sek.

Üldkokkuvõttes nende võistluste järele osutus kergejõustiku parimaks malevaks Narva 32,5 punktiga, järgmine oli Tartu 29 punktiga. Ujumises päris esikoha Pärnumaa. Kuus parimat kergejõustiklast-noorkotkast on: kp. Heino Kink 24 punktiga, kp. Konst. Boguš 14 p., kp. Paul Kesa 12 p., kp. Fred Saarlaid 11,5 p., pk. Rudolf Lusikas 9 p. ja pk. Herman Saar 8 p. Kahju, et nende hulgas on siiski kaks pesakotkast ja mitte ühtki noorkotkast. Vastupidine — 2 noorkotkast ega ühtki pesakotkast — oleks noorkotklusele rohkem au teinud.

Võistlejate laagri kohta kokkuvõtet tehes ütleb noorte kotkaste peavanem oma käskkirjas: noorte kotkaste organisatsioon peab iga poiss olema esijoones tubli noorkotkas, sellega siis ka tugev füüsiliselt, tubli sportlane ja aus võistleja. Noorkotkaliku kasvatus ja spordi sidumises seisab malevatel ees veel suur töö.

Juhtide harjutuslaagrid.

Nagu eelpool öeldud, toimusid kaks juhtide harjutuslaagrit võistlejate laagrile järgnevalt ja samal kohal. Viimases suhtes oli siiski väike vahe — harjutuslaagri kohaks oli Männimäe all leiduv laagriplats üsna järve kaldal. Kuigi see väikese laagri kohana oli sobivam, läbis laagriplatsi linlaste jalutusrada. Ka järve niiskus andis end ööseti tunda. Ometi võib nüüd ütelda,

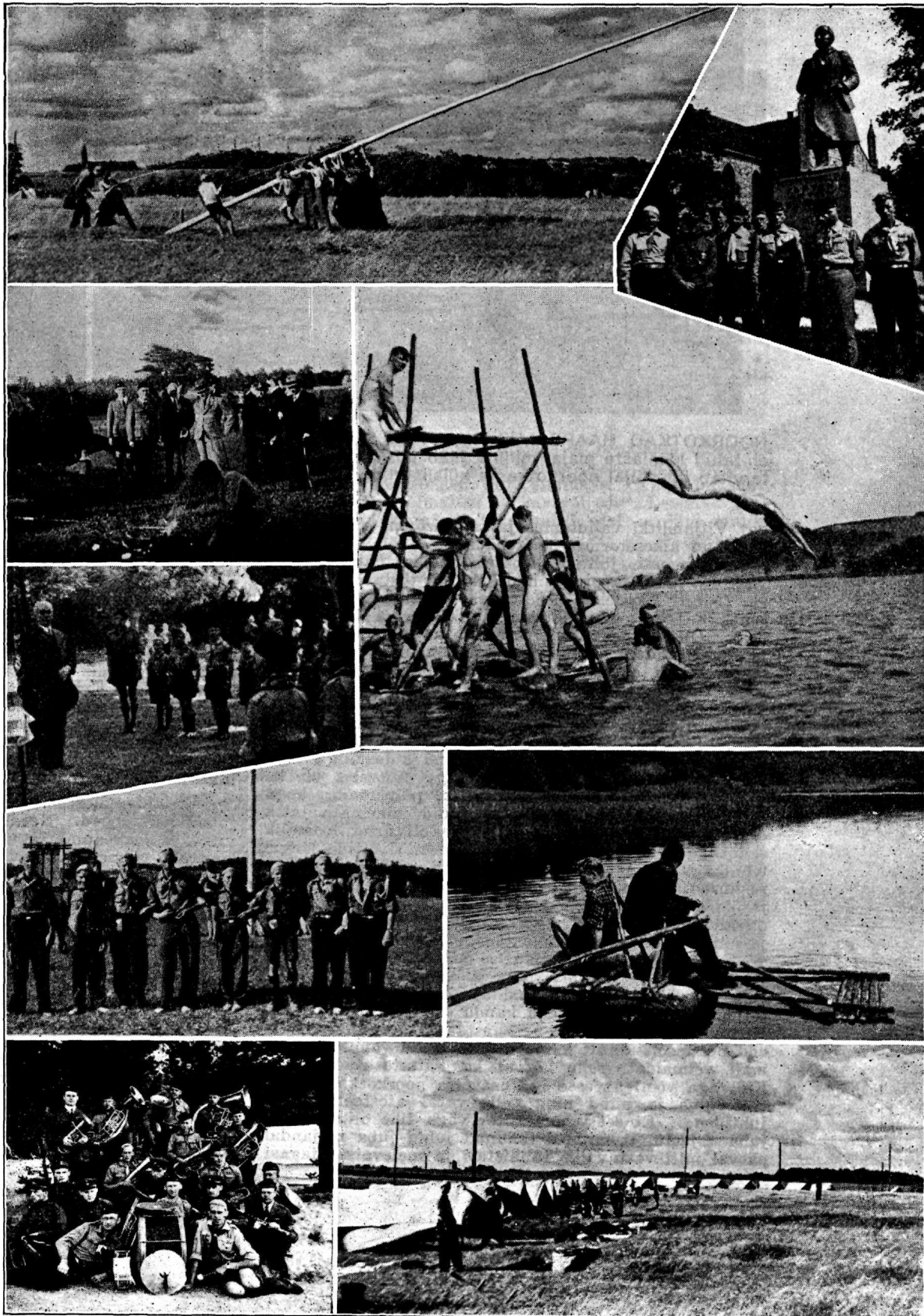
et linna lähedus ei osutunud nii segavaks kui seda algul võis karta. Olgugi et külalisi käis sagedamini kui soovitatav — kord tuli koguni lõkkeõhtu korraldada kohalike ajalehtede vastava eksliku sõnumi ja külaliste saabumise tagajärjel — ometi tööd külalised ei takistanud. Palju omapärast võlu andis aga elu järve kaldal, kus sai harrastada palju pioneertöid veel mitmete ujuvate parvede ja n.-n. laagri „luksusjahtide“ ehitamisega. Ühel pühapäeval käidi koguni kogu „flotilli-

Noorte Kotkaste laagripilte 1936. a.

Vasakul ülalt alla:
Laagri lipumasti püstitamine võistlejate laagris Viljandis. Peavanem kindr. J. Laidoner ja sotsiaalminister O. Kask jälgivad Viru noorkotkaste kombineeritud sanitaar- ja pioneervõistlusi. Teedeminister kol. O. Sternbeck laagriavanemana avab Tallinna/Lõuna/„Side“ rühma laagri Keila-Joal. Võistlejate laagris toimunud meeskondade ühise rännakvõistluse parimaid — Valga noorkotkad pärast 30 km rännakut. Tartumaa noorkotkaste juhtidest koostatud laagriorkester maleva üldlaagris Elvas

*

Paremal ülalt alla:
Ili juhtide harjutuslaagri osavõtjaid Viljandis kapt. Anton Irve mälestussamba ees. Ii juhtide harjutuslaagri ujumistund — omavalmistatud ujuvast hüpetornist keset Viljandi järve harjutamas. Harjutuslaagrite n.-n. „luksusjaht“ — ujukatele ehitatud 2-inimese parv. Võistlejate laagri osaline üldvaade Männimäel, Viljandis

NOORKOTKAD HAAPSALUS SKAUTIDE SUURLAAGRIS. Noorkotkad saabuvad Haapsallu. Suurlaagri puhul ehitatud läänlaste maja, milline jääb püsima matkakoduna ja suusamajana. Skautide peavanem ja laagristaap tervitab lipuväljal noorkotkaste külalisgruppi. Noorkotkad ja Soome partiopojad viimaste alllaagris

ga“ Viljanditki vallutamas ja tagasisõidul oldi äkitselt tekkinud äikesetormis „mehädaski“.

Nooremate juhtide koosseis saabus harjutuslaagrisse 15. juulil ja programmi kohaselt töötas ta 13 päeva. Laagri koosseisu moodustasid kohalesaabunuina 56 juhti, kelledest 12 kuulusid juhtkonda ja õppejõududeks. Olles kahel esimesel päeval laagri püstitamisega ja kaunistamisega toime tulnud ja kolmanda päeva hommikul laagri avanud, sõideti sama päeva õhtuse rongiga Haapsalusse, et külastada Paralepas toimuvat Eesti skautide ja välismaalt saabunud külaliste-skautide suurlaagrit. See ettevõtte oli suureks riskeerimiseks. Laagrikutse väga hilise saabumise tõttu võistlejate laagri kestes polnud võimalusi külaskäigu ettevalmistusi teha ja II harjutuslaagri koosseis oli ka vaid kolm päeva saanud koos olla, pühendades kogu sellegi aja laagri ehitamisele. Kuid minemata jätta ei sobinud, kuna pealegi juhtidele oli üsna loomulik skautlike organisatsioonidega ja Eesti skautide laagri tehnikaga tutvumist võimaldada. Ent julgus võidab raskused. 50 juhti olid Haapsalus peaaegu kaks päeva, ja üldise suhtumise järgi otsustades esinesid nad rahuldavalt, võites oma vormiga, kindla riivilise esinemisega ja näiliselt eriti oma riivilauluga publiku poolehoidu.

Nagu juba nende laagrite nimi tõendab, tulevad juhid kokku harjutamiseks — ja harjutuslaagrite kava oma mitmekesisusega võimaldab tõelist ja mitmekülgset harjutamist ning selle kaudu oskuste süvendamist. Nooremad juhid — 18—22-aastased — pühendasidki end peamiselt ainult harjutustele. Vaid vähesel vanemal võimaldati selle kõrval ka katsete sooritamist. Küll aga võeti arvesse iga osavõtja noorkotkalik tase, töötõsidus ja püüd ning selle varal atesteeriti neid juhtidena. Et seesugune filter väga tihe oli, selgitab juba asjaolu, et mitmed ilmunud juhid juba neljandal päeval mittevastavaiks tunnistati ja malevaise tagasi

saadeti, kuna ülejäänud osavõtjaist vaid 27 harjutuslaagri kursuse lõpetanuks tunnistati, 7 juhti aga seekord sellestki tunnistusest ilma jäid. Nende komistuskiviks osutus kas üldiselt nõrk arenemistase või siis eelneva — nõutud — tööstaaži puudulikkus.

Nooremate juhtide harjutuslaagri koosseisus ilmes suurema enamuse juures iseloomulik selles vanaduses olevate noorte pahe — töötahte puudus. Kui midagi tehti, siis tehti seda nagu sunnilt, aga mitte vabal tahtel. Eriti ilmneb see linnapoiste juures. Maaipoisid oma kohmakusele ja oskamatusele vaatamata omavad sellast ebatervet joont tunduvalt vähem. Kuid juhtkonnal oli laagris selle tõttu palju pingutavam töö. Alatihti tuli pead murda, kuidas neid „vabatahtlikke“ tarvilise töö juure viia nii, et see ka huvi pakuks.

Ilusaid mälestusi rahuldavate töötulemuste kõrval jätsid lõkkeõhtud. Need poisid-juhid olid meistrid huvitavais lõkkenumbreis, kuigi sageli puudus sisulise kontrolli võime. Ka laul oli hea, kuigi siin vanemad juhid järgmises laagris loomulikult paremat võisid pakuda. Riivilaul aga jättis tugevaima mälestuse sellest laagrist. Õised mängud, eriti aga signaliseerimisharjutus helklampidega, olid head. Pilgutavad tulesilmad mitmevärviliste tuledega pilvis taeva all, osalt üle järve — need olid nagu mitmevärvilised jaaniussikesed. Ja kogu selle ilu kõrval tehti korralik töö — teated anti edasi ja võeti vastu üsna rahuldava kiirusega.

Suurim lõbu oli aga vesi. Peale pioneertööde — parved ja hüppetornid ujukeil — kus niikuinii sulistati ja supeldi, oldi agaralt ujumise ja elupäästmise harjutustel. Üksikuid veepelgajaid oli ju küll, kuid ilmastik võimaldas neilgi seda mõnu kasutada. Peale kõige selle oli aga vett ja elektrivalgustust ka taevas — oli mitugi ööd, kus välgud sähvisid ja vihma valas, mõlemad üsna mitu tundi järjest.

Ka järgmises laagris kestis see edasi, kuigi vanematele härradele välgudki rohkem rahu võimaldasid. Selle — 20 aastast vanemate juhtide — harjutuslaagri koosseis saabus Viljandisse 29. juulil ja lahkus 8. augustil. Vastandina eelmisele koosseisule oli siin töötahe suurem — või vähimalt näidati seda nii... Laagri lõpp-päevade muljete järgi võib aga kinnitada, et noorkotkaste tööst oldi kaasa kistud niivõrd, et sellele jäädakse truuks. Seda tunnet aitas süvendada asjaolu, et paljud harjutuslaagri „veteraanid“ — möödunud aastal Võru Verijärve harjutuslaagri kaasa teinud vanemad juhid — ei raatsinud jätta vaatama tulemata ka käesolevat juhtide laagritööd. Samuti ka laagri kestes toimunud noortemagistrite ajutise keskuse koosseis tõi vanemaid juhte kokku laagrisse ja nii oli võimalik näha kogu meie noorkotkluse juhtivate jõudude tagavara. See andis ebakindlaile veendumust ja julgust ning teadmise, et omasuguste hulgas, kuigi sageli üksteisest kaugel, ühiste sihtide taotlemisel töötatakse.

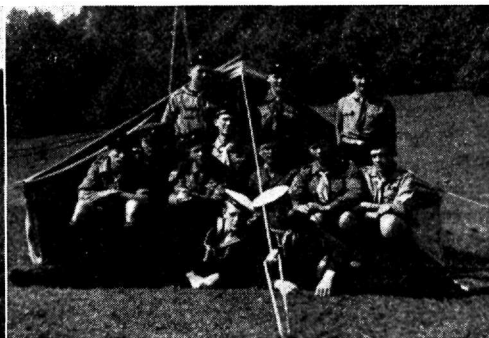
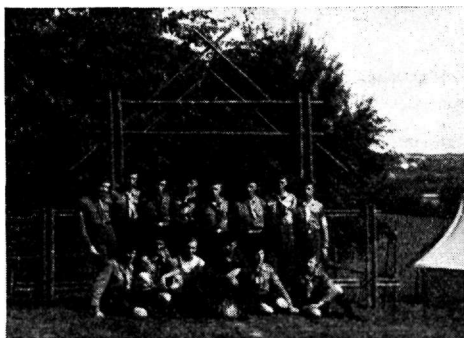
Vanemate juhtide laagris töötas 49 juhti koosseisus ja 12 juhti laagri juhtkonnana. Kogusummas aga on laagri nimestikus 75 isikut — seega 14 isikut lühiajalisi peatujaid. Laagrist pidevalt osavõtjate hulgas oli suurem osa kooliõpetajaid, kuid ka arste, insenere, ohvitseri ja ametnikke. Nende hulgas paljud ülikooli haridusega, üldiselt aga kõik elukoolis palju õppinud mehed. Noorematele juhtidele on tõeliseks eeskujuks nende püüd edasi jõuda noorkotka järgukatseis. Laagri kestes — oli ju see ka vanemate juhtide üks laagri eesmärkidest — sooritas 36 juhti noorkotka katse ühes selle juures nõutud nelja erikatsega. Pealeselle sooritas 32 juhti erikatsed. Erikatsete arv on kohutavalt suur — tervelt 194. Muidugi ei oleks ehk 11 päeva kestes sellast arvu suudetud sooritada, kuid palju erikatseid tuli vanemate juhtide juures katsekomisjonis tunnustada koos nende hariduse diplomide ja nende tegeliku elukutsega. Ent ometi katsete sooritamine haaras enda alla kõik vabad ajad ja puhketunnid. Telkides, kus elasid ABD mehed (s. t. kõik olid algkooli õpetajad), kostis summerilt signalisatsiooni-harjutust, teisel jälle rippusid nõõriotsad sõlmedega telgiavausest väljagi. Helklambid ja kommutaator olid alaliselt tegevuses. Lagemislaua telk sel aastal ei leidnud kuigi suurt kasutamist — või oli tal sellepärast külastajaid vähem, et raamatu-aasta on möödunud? See on siiski vaevalt usutav — aeg kulus laagritarkustele, aga mitte raamatutarkustele.

III JUHTIDE HARJUTUSLAAGRIST. Ülal laagristaap ja lektorid. Keskel seisab laagri vanem, Viljandi aj. Maavalitsuse esimees H. Lauri, tema ees laagri pealik nmgr. J. Tedersoo. All — laagri koosseis loengul

Kokku võttes võiks ütelda, et peastaabi ettevõttel toimunud laagrid ka kõigi kolme peale kokku annavad üldhinnanguna rohkem kui rahuldava. Kuigi jäi kasutamata palju võimalusi — kas või sõit „Lendava Mulgiga“, mida kavatseti teha vabal ajal — jäid muljed head, saadi palju kaasa nii tööks kui ka mälestusteks, ja arvatavasti jäeti ka endist mõneks ajaks Viljandi legi kõneainet ja häid mälestusi. Viljandi asutuste ja seltskonnale olgu kiitust avaldatud nende suure ja sõbraliku vastutuleku eest kõigile noorte kotkaste seerkordseile ettevõttele ja laagriüritusile.

J. Tedersoo.

II JUHTIDE HARJUTUSLAAGRI KOOSSEIS. Vasakult: nmgr. A. Alliku salk, kj. A. Soo salk ja kj. L. Särmi salk

TÄHTSAIMAI D SÜNDMUSI

NOVEMBRIKUUS 1914.—1918. a.

Aastad 1914—1918* on olnud riikide ja rahvaste elus murrangulisteks heitlusaegadeks ja meie tänapäeva elule põhjapanevateks ümberorienteerumise lähetehtadeks. Meenutades tolle ajastu sündmusi toome alljärgnevat tähtsamad neist:

5. novembril 1914. aastal lõpetas Inglismaa diplomaatliku läbikäimise Türgimaaga ja kuulutas sõja. See oli Türgi riigi lagunemise algus. Türgi riik kaotas maailmasõjas Araabia, Palestiina, Süüria...

*

7. novembril 1914 järgnes Inglismaale Belgia, kes ka katkestas suhted Türgimaaga ja kuulutas viimasele sõja.

*

7. novembril 1917. aastal kukutasid enamlased Peterburis Vene ajutise valitsuse ja kuulutasid Vene föderatiivseks nõukogude vabariigiks. Sel riigipöördel oli määratu suur ajalooline tähtsus.

*

8. novembril 1918 ilmus Saksa vaherahu komisjon Erzbergeri juhatusel Fumay Givet' maanteel prantsuse eelpostide juure ja siit juhiti ta liitlaste peakorterisse Compiègne' metsa.

*

9. novembril 1918 puhkes revolutsioon Saksamaal, mis oli viimseini kurnatud üle jõu käivast sõjast, mis oli riigi viinud majanduse katastroofini. Saksa revolutsioon tõi okupatsioonivägede kiire lahkumise.

*

10. novembril 1918 lahkus keiser Wilhelm II Saksamaalt, siirdudes pagulasena Hollandisse, kus ta elab veel praegugi.

*

10. novembril kuulutas Rumeenia Saksamaale sõja.

*

11. novembril 1918 avaldab J. Poska Eesti Ajutise Valitsuse volitusel eesti rahvale üleskutse, kus veel kord teatatakse, et Eesti Maapäeva Vanemate Nõukogu kuulutas 24. veebruaril manifesti läbi Eesti iseseisvaks demokraatlikuks vabariigiks ja et liitriigid on tunnistanud Eesti Maapäeva tegelikult iseseisvaks ainsaks kõrgeimaks võimuks Eestis; et Ajutine Valitsus on alanud oma katkestatud tegevuse uuesti.

*

11. novembril 1918 ilmub Eesti Kaitse Liidu esimene päevakäsk, millega määratakse ametisse maakondade ja linnade komandandid. Ka kuulutatakse okupatsioonieegse omakaitse tegevus lõpetatuks, keda asendab Eesti Kaitse Liit.

*

11. nov. 1918 tunnistas Inglismaa Läti rahvusnõukogu de facto iseseisvaks poliitiliseks organisatsiooniks.

*

11. nov. 1918. a. lõppis maailmasõjas igasugune vaenuline tegevus. Sakslaste kapituleerumine oli täieline. Vastav akt kirjutati alla liitlaste peakorteris, mis asus Compiègne' metsas. Vaherahu lepingu peapunktid olid: 1) peale allakirjutamist algab 6 tunni pärast sõjariistade rahu, 2) Saksamaa on kohustatud 14 päeva jooksul puhastama okupeeritud maa-alad Belgias, Prantsusmaal, Elsass-Lotringis, Luksemburgis ja 3) 30 päeva jooksul puhastama Rheini jõe vasakpoolse kalda, sillaeelsed kindlustused Mainzis, Koblenzis ja Kölnis raadiusega 30 kilomeetrit.

*

11. novembril 1918 vabanes Poola riigi uuestilooja marssal Josef Pilsudski Magdeburgi kindlusest, kuhu ta oli sakslaste poolt interneeritud, ja asus jätkama Poola suurriigi ülesehitustööd koos oma nimekate ja teenetrikaste kaastöölistega.

*

ETA
Ü. K.
EESTI RAHVAPANK
TALLINN, S. KARJA NR. 19. TEL. 425-55
Toimetab kõiki pangaoperatsioone nii liikmetega kui ka võõrastega.
Ostab ja müüb välisraha ja igasuguseid kindla protsendilisi väärtpapereid.

12. novembril 1914. a. Türgimaa kuulutas sõja Vene- ja Prantsusmaale.

*

15. novembril 1917. a. kuulutasid enamlased välja Vene riigi koosseisu kuuluvate rahvaste enesemääramise õiguse.

*

15. novembril 1917. a. ajasid Eesti enamlased Vene tääkide abil Eesti Maapäeva Nõukogu laiali, tarvita-des selle juures vägivalda. Kuid enne kinnitas ta veel kord Eesti iseseisvuse kuulutamise akti.

*

16. novembril 1918. a. otsustas Ajutine Valitsus kokku kutsuda Eesti Rahvaväe, mille suurus määrati kindlaks esialgselt 25.000 mehe peale. Rahvaväkke kutsuti vabatahtlikke 21—35 aasta vanuses. Kokkutuleku ajaks määrati 21. november. Kui aga 28. novembriks mõnes maakonnas nõutud arv kokku ei tule, kuulutab sõjaminister mobilisatsiooni välja alates 21 a. Ohvitserid, ametnikud ja arstid peavad ilmuma sunduslikult teenistusse.

Eesti rahvusest veltveebid ja vanemad allohvitserid, kes soovivad teenida Eesti väes, peavad ilmuma teenistusse võtmiseks polkude staapidesse.

Võeti üle sakslasilt suurtükipaat „Lembit“, Vene Bobr.

*

18. novembril 1917. a. Läti Rahvuslik Nõukogu kuulutas Läti autonoomseks riigiks, kelle välissuhted ja sisemise korra määrab ta asutav kogu ja rahvahääletus.

*

18. novembril 1918. a. kuulutas Läti parlament, mis oli moodustatud rahvusnõukogust ja poliitiliste erakondade esindajaist, Läti iseseisvaks vabariigiks.

*

20. novembril 1918. a. jõudis riigivanem K. Päts Saksa vangilaagrist tagasi kodumaale.

*

22. novembril 1918. a. enamlased tungisid Narva all peale. Piiril asusid Saksa väeüksused. Tekkis äge tulistamine. Sakslased läksid vasturünnakule ja venelased löödi põgenema. Enamlaste kaotused surnutena ja haavatutena tõusid 300 meheni.

*

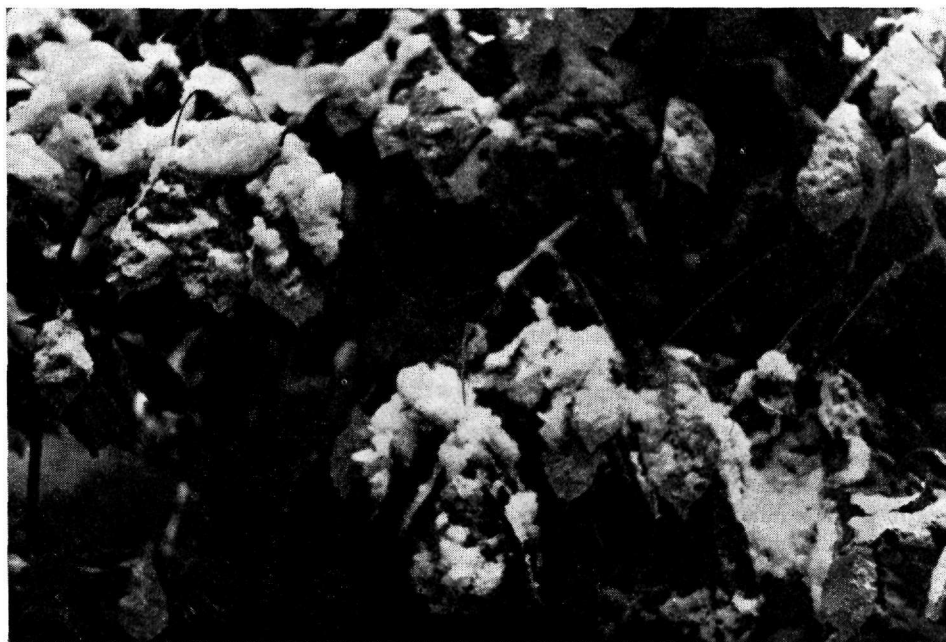
28. novembril 1918. a. algas vabadussõda, sest enamlased alustasid uut pealetungi, kuid see löödi koos sakslastega tagasi. Esirinnas tungisid peale Eesti kommunistlikud üksused. Sakslased teatasid, et nad lahkurvad linnast ja lasevad sillad õhku. Nad tõmbasid oma mehed eeslinnilt tagasi, kuhu jäid vaid üksikud eesti salgad. Sakslased lasevad kell 15.25 sillad õhku ja Jaanilinn jäetakse maha. 28. novembril kell 18 jäetakse Narva linn maha.

*

29. novembril 1918. a. kuulutati kogu vabariigis sõjaseadus ja mobilisatsioon välja. Esialgselt pidid teenistusse ilmuma 21—24-aastased mehed.

*

29. novembril 1918. a. sõitis esimene soomusrong Tallinnast Narva alla.

Esimene lumi

Jurka

Veste Vabadussõjast
Jaan Rimpel.

„K. K.“ nr. 21 järg.

Mitmendat päeva kestsid lahingud, aga sedavõrd visa oli siin vaenlase vastupanu, et meie pealetungidel ei olnud pidevamat edu. Võeti ette hulljulgeid atakke, aga ikka varisesid need kokku landesvääri meeleheitliku vastupanu tõttu. Vaenlane oli kõik omad jõud siia koondanud ja nad lasksid endid viimse meheni maha tappa, aga taganeda ei tahtnud. Siis katkesid lahingud ja mõlemad pooled jäid nagu hinge tõmbama, et valmistuda viimseks heitluseks. Siin pidi otsustama meie rahva ja riigi saatus. Jääb landesväär purustamatult meie seljataha, varitseb meid alatiselt hädaoht ja küsitav on, kas suudame idapoolsele vaenlasele vastu panna. Raudmehed peavad saama löögi, mis nad purustab. Esivanemate piinapigistuste ja muremuljutuste eest tuleb kätte maksa. Kodumaa peab vabanema sellest vaenlasest, muidu on kõik senised ohvrid olnud asjatud.

Esimese eskadroni seisukoha eel asus, umbes poole kilomeetri kaugusel, mets, mille kohta tekkis kahtlus, et sinna on end peitnud vaenlase jõuk ühes kuulipildujatega. Viimasel pealetungil oli sealt antud tabavat, hävitavat tuld, mis mitmed mehed oli rivist välja löönud. Eskadron sai käsu saata välja kõvendatud luure, kes pidi selgitama, kas asub vaenlane alatiselt metsatukas või viibib ta seal ainult lahingu ajal. Ühtlasi tehti ülesandeks juhul, kui vaenlast pole metsas, arendada luuret kaugemale — vaenlase seisukohtadeni.

Saanud käsu, eskadroni ülem kutsus Lõhmuse enda juure ja tegi talle asjaolu teatavaks, käskides ühtlasi koguda vabatahtlikke ülesande läbiviimiseks.

„Võtan kümme meest ja lähen ise,“ otsustas Lõhmus. „Igavaks lähebki elu sel kombel; saab veidi erust.“

„Õnn kaasa, ja olge ettevaatlik!“ sõnas eskadroni ülem teda ära saates.

Lõhmus käis rühmad läbi. Mehed olid eranditult kõik nõus tulema. Valis siis meeste hulgast kümme lahinguis karastatud meest. Võeti kaasa käsigranaadid ja meeste salk tahtis juba kaevikust eelolevasse võsastikku pugeda, kui pikil sammel tuli joostes Jurka, jooksul padrunivööd kõhu ümber sidudes ja puhuti vööl tolkneva mõõga otsa komistades.

„Kuhu te lähete, ah?“ päris ta hingeldades. „Ma tulen ka.“

„Meeste arv on täis,“ sõnas Lõhmus. „Kus sa siis oled, kui ma rühmas küsisin, kes tahavad tulla?“

„Ma ajasin habet võsastikus, ei kuulnudki; teised ütlesid, ja siis ma kohe panin ajama; näe, ei saanud lõugagi puhtaks.“

Nüüd märgati, et Jurkal oligi pool pöske habeme-tüükaid täis, kuna teine pool oli puhtaks kraabitud. Turtsuti naerda ja mõningad tahtsid lööpima hakata, aga Lõhmus käratas:

„Tasa!“

Ja Jurka poole pöördes ütles ta: „Kui tahad kaasa tulla, siis võta heeringas puusalt, see teeb kolinat ja sakslased kuulevad juba siis, kui minema hakkame.“

Jurka pomises midagi habemesse, pani siis mõõga vööl kaeviku veerel kasvavasse põõsasse ja sõnas: „Tagasi tulles võtan ära.“

Poeti vaikides ükshaaval välja. Kõhuli roomati kuni varjava lepavõsastikuni. Lepik oli üle mehe pea ja siin võis liikuda püsti. Minki hanereas edasi mõnikümmend sammu, siis pidurdas Lõhmus mehed.

„Nüüd, poisid, tuleb olla ettevaatlik. Tont neid teab — näha pole kedagi, aga lõks võib olla igal pool. Tuleb pidada äärmist vaikust.“

„Mis me teeme juhul, kui satume nende valvele peale?“ päris Hindreus.

„Kuhu te lähete, ah?“ päris Jurka hingeldades.
„Ma tulen ka!“

„Mis muud kui...“ irvitas Jurka, näidates tähendusrikkalt karabiinerit.

„Küll ma sulle teen!“ raputas Lõhmus rusikat. „Valve tuleb võimalikult vaikselt likvideerida. Pole siin vaja lärmi. Küll see läheb, ega's esimene kord ole. Aga ma arvan, et neil siinpool metsa üldse ei ole valvet. Metsas on aga see asi palju lihtsam. Igal juhul tuleb hoolitseda, et me endid enneaegselt ja asjatult ei avasta.“

Vaatas siis kõik mehed veel kord üle ja näitas käega:

„Läki edasi!“

Nüüd hargneti varem tehtud korralduse kohaselt harva ahelikku. Peamine mure oli, et ei kaotataks üksiteisega sidet, kuid tegutseda tuli juba rohkem üksikult ja enda algatusel. Juhul, kui eespool sammujad — Lõhmus ja paar sõdurit — midagi märkavad, tõstavad nad hoiatuseks käe.

Oli teada, et teispool metsa, kaunis lähedal, asub mõis ja et seal ka päris kindlasti on sakslased sees. Lõhmus tahtis siis ka landesvääri seisukohtadele nii ligidale jõuda kui vähegi võimalik. Äärmist ettevaatust tarvitades jõuti kuni metsani, ilma et vaenlasest mingit märki, peale mõninga mahavisatud ranitsa, oleks leidunud. Metsa ääre jõudes peatas Lõhmus aheliku.

„Hindreus! Mine paari mehega ees ja vaata metsa läbi niipalju kui võimalik. Me ootame seni siin kui saadad sõna,“ tegi ta tasasel häälel korralduse.

Rühmaülem Hindreus pugus ühes kolme sõduriga võsa vahelt metsa, kuna ülejäänud mehed põõsastikku maha heitsid. Mehi valdas teatud ärevus: iga silmapilk võidi nüüd kohata vaenlase valvet. Kas läheb korda antud ülesannet lahendada või avastab valve nad enneaegselt? Viimasel juhul on seisukord kaunis täbar, sest vaenlane on palju lähemal kui omad ja kokkupõrke puhul jõuab neid enne appi kui meie mehi.

Lõhmuse korraldusel roomas ahelik sügavamale võsasse, kuni metsa alt läbi jooksva madala kraavini. Kükitati siis, püsse laskevalmis seades, kraavikalda varju.

Siin, metsa varjus, oli mõnus vilu ja mitmed mehed päästsid frentšikaeluse ning kuivatasid higi. Ärevast olukorrast hoolimata lõõbitigi sosinal omavahel.

Lõhmus oli üsna kraavi kaldal ja silmitses pingutatult metsaalust. Järsku tundis ta, et keegi rebib teda jalast. Taha vaadates nägi ta, et temale kõige lähemal olev sõdur näitab vaikides kraavi põhja. Sinna vaadates venis Lõhmuse suu imestusest pärani.

Kraavi põhjas oli Jurka põlvili ja pesi end. Ta oli frentši ja särgi kaeluse vabastanud ja hõõrus tõsise näoga mõlema käega nägu, kaela ja rinda, võttes pihuga kraavist vähest, kuid siiski puhast vett.

„Jurka, kuram,“ hüüdis Lõhmus sosinal. „Millest see ime tuleb? Kuhu ma risti teen?!“

„Halb tundemärk; see küll head ei tähenda,“ sõnasisid läbisegi mehed, samuti sosinal. „See on sama mis kassi pesemine: tulevad külalised. Vaata, et sakslased kaela peale ei tule!“

Jurka nähtavasti ei pannud teiste imestamist tähelegi. Ta pesi end rahulikult edasi. Toimingu lõppe-

des raputas ta harakil sõrmedega käsi, nagu tahtes neilt viimse veepiisa eemaldada, ronis siis oma püssi juure kraavikaldale ja sõnas tõsisel ilmel, poolvaljult:

„No see on korras. Oi sa jutt! Kui nüüd lõõmaks läheb, siis saab virutatud — prillid on puhtad.“

Metsast kostis tasast okste raginat ja kõik mehed klammerdusid püssidesse, oodates, kes tuleb. Tulija oli üks sõdureist, kes rühmaülemaga kaasa oli läinud. Nähes kallalekargamiseks valmis mehi pörkas ta äkki tagasi ja sõnas:

„Ärge jampsige; tohoo pagan, oodake ikka sakslast, siis virutage.“

„Noh, kuidas on?“ küsis Lõhmus.

„Mis seal on?! Asi on nii, et metsas njemtsa neetu. Aga ta, tõbras, istub mõisas. Neil on kõik teed valve all, niipalju kui märgata võis. Vasakul ulatub viljapõld peaaegu mõisa pargini ja see külg on lahtine. Rühmaülem istub praegu mõisa lähedal rukkis ja saatis mind pärima, mida edasi teha. Palju neid seal igatahes ei või olla.“

Kuuldes, et vaenlast pole läheduses, jäeti liigne ettevaatus ja mehed kogunesid tropis Lõhmuse ümber.

„Läheme kallale, mis seal ikka,“ soovitas keegi.

„Kallale loomulikult; paras aeg soomust teha,“ sõnuti vastuseks meeste hulgast.

„Pea ikka pea,“ venitas Lõhmus. „Kallaleminek pole kunst, aga käsk on selgitada vaenlase olukord. Küll siis pärast kallale minnakse. Igatahes aga läheme ja vaatame neid lähemalt.“

Siirduti siis sõduri juhtimisel läbi metsa mõisa poole. Metsa lõppedes jõuti künklikule, madala võsaga kaetud maa-alale, mille järele oli kohe rukkipeeld. Viljapõllud ulatusid kuni mõisa pargini, nagu sõdur öelnud, ja õige pargi lähedal, põldude vahelises kraavis, kükitas Hindreus ühes kaaslasega. Tasane tuul pani viljapõllud kergelt lainetama ja seetõttu võis märkamatul kogu salk kokku koguneda. Sinna jõudes seletas Hindreus olukorra ja oma tähelepanekud:

„Nende valvepostid asuvad kõik paremal, teede läheduses. Siinpool kandis neid märgata ei ole. Kui on, siis vast veel kaugemal, vasakul. Vaenlase salk on mõisas, palju neid vististi ei ole — on näha harva liikumist. Seal on aga ratsamehi või vähimasti hobuseid, sest oli kuulda hirnumist. Kui kallale läheme, siis siit otse, läbi pargi, muudkui pressi peale.“

„Mis kurat teile täna on naha vahele pugunud, et muudkui kallale ja kallale,“ sõnus Lõhmus muiates. „Teinekord, kui hädasti on vaja minna, siis aja kas või kaikaga taga.“

„No mis meil viga on minna?“ sõnus Jurka. „Hiilime ligi ja partsti granaatidega, ja siis madinal peale. Selge rõõm on vahtida, kui sakslased lippavad nii et „toit“ taga tolmab.“

Seni oli kõnelus toimunud sosinal, nüüd aga turtatasid mitmed mehed poolvaljusti. Lõhmuse hoitav käetõst aga tõi jällegi hädaohtu teadvuse esile.

„Mida me siis teeme?“ pärisid mehed. „Kui läheme peale, siis tehkem rutusti, viimati märkavad meid ja siis võib räbalastigi minna.“

Lõhmuselgi oli lusti äkilise rünnakuga sakslasi üllatada, kuid kohusetunne sai siiski võidu. Vana ko-

genud sõdurina ta teadis, et sõjas pole tähtis seda-võrd üksik julge löök kui kogu väeosade ühine läbi-mõeldud koostöö.

„Minnakse tagasi!“ käsutas lühidalt. „Siia valvet pidama jäävad aga Hindreus, Jurka ja Rimmelgas. Pidage aga meeles — ei mingit lollust! Püüdke tähelepanelikult jälgida sakslaste toiminguid ja liikumist kuni õhtuni. Selle aja sees selgub, mida teeme. Olen kindel, et võtame mõisa. Kui aga kuni kella kuueni ei tule teile mingisugust eri käsku, siis tulge ära. Aru saadud?“

„Just nii,“ sõnas Hindreus. „Küll on komet sõda: vaenlane on nina all, pole muud kui pigista pill kinni, aga näe — ei tohi.“

„Ära urise, vanapoiss,“ sõnas Lõhmus talle lahku-des õlale patsutades. „Küll sa jõuad neid veel mater-dada, kui aeg tuleb.“

Siis jäid kolm — Hindreus, Jurka ja Rimmelgas — sinna, kuna Lõhmus ülejäänud meestega roomas põldude vahekraavi mööda tagasi. Metsa varju jõudes kogu meeskond, nagu mingisugusel sisemisel sunnil, vahtis peaaegu korruga tagasi. Hetkeks jäi Lõh-mus nagu kahtlema: kas mitte kutsuda mahajäänud ühes? Ta ei teinud aga seda siiski, vaid käsutas kogu meeskonna kiirkäigul edasi.

Eskadroni jõuti ilma vahejuhtumiteta tagasi ja Lõhmus tegi kogu olukorrast ettekande eskadroni üle-

male, selgitades, et praegu oleks paras aeg vaenlast äkilise nõksuga rabada. Eskadroni ülem omakorda andis teate edasi staapi ja jäi ootama korraldusi. Me-hed olid kindlad, et tuleb rünnak, ja tehtigi selleks ettevalmistusi, kuid mingit käsku ei järgnenud. Kae-vikus mehed olid ootel, kui äkki eespool, mõisa suunas, läks madinaks: esiteks raksatasid harvad püssipau-gud, kostsid üksikud granaadikärgatused, siis pobises veidi aega kuulipilduja. Siis vaikis äkki jälle kõik. Mõningad tahtsid kuulnud olla ka hurraa-karjumist, kuid kauguse tõttu oli see asjaolu kaheldav.

Kogu eskadron oli roninud kaeviku äärele ja põne-vusega vahiti metsa suunas, kas sealt ei tule Hind-reus, Jurka ja Rimmelgas. Lõhmus ühes eskadroni ülemaga silmitses kahwatanud näoga pikksilmaga eel-olevat metsa. Seal ei olnud aga midagi näha. Umbes pooletunnilise ootamise järele, kui ühtki kolmest ei tulnud, läks Lõhmus kahekümne mehega uuesti mõisa poole, kuid, jõudnud vaevalt pool maad kuni metsani, võeti neid sedavõrd ägeda kuulipildujatulega vastu, et nad vaevu said kaevikusse tagasi, kusjuures kuus meest said kuulihaavu. Sakslased olid metsa enda alla võtnud.

Oodatavaid aga ei tulnudki enam. Päev hiljem toodi üks neist — Jurka — nelja langesvääri sõduri poolt kandraamil surnuna.

(Järg ja lõpp järgmises numbris.)

Toimetusele saadetud Kirjandus

Uus näidend August Mälgult. AKÜ kirjastusel il-mus: „Vanakurja vokk“. Näidend 6 pildis.

Kirves ja kuu. M. Raud'i näidend 3 vaatuses, 6 pildis. E. Haridusliidu kirjastus 1936. a. Hind kr. 2.—.

Niskamäe naised. Hella Vuolijoe (Juhani Tervä-pää) näidend 3 vaatuses proloogiga. Tõlkinud soome keelest Niina Murrik. E. Haridusliidu kirjastus. 148 lk. Hind kr. 2.50.

Hulkurivalss. Felix Tuli ühevaatuseline näidend. Soome keelest tõlkinud Niina Murrik. E. Haridusliidu kirjastus 1926. a. Hind kr. 1.—.

Hugo Raudsepp: Jumala veskid. Jutustused. O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus 1936. a. Hind kr. 2.—.

J. Jaik: Tondijutud. O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus 1936. a. Hind kr. 1.75.

Jaani Vahtra: Minu noorusmaalt III. O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1936. a. Hind kr. 5.—.

Voltaire: Zadig ja teisi jutustusi. Tõlkinud A. Aspel. Kirjandusloolise sissejuhatusega. 232 lk. Hind 3 kr. 75 senti. Maailmakirjandus nr. 3. Eesti Kir-janduse Selts, 1936.

H. Adamson: Mulgimaa. Luuletused. II trükk. O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1936. a. Hind kr. 1.50. J. Vahtra kaas.

Juhan Jaik: „Sinep ja sool“. Näidend 3 vaatuses. Autorikaitse ühingu kirjastus.

O. Urgart: Dostojevski. Elu ja looming. 144 lk.,

piltidega. Hind 1 kr. 50 s. Suurmeeste elulood 33. Eesti Kirjanduse Selts.

Ed. Grosschmidt: Sõjavangis. Mälestused. Ott Kangilaski kaas. O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus 1936. a. Hind kr. 3.25.

Rudolf Sirge: Must suvi. Romaan. E. Järve kaas. O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus 1936. a. Hind kr. 2.90.

K. R. Pusta: Kehra metsast maailma. Memuaarid. J. Vahtra kaas, Ed. Viiralti frontispiiss. O.-Ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1936. a. Hind kr. 2.50.

Soome kaitseliidu häälekandja: Hakkapeliitta nr. 41, 42, 43, 44, 45, 46. Suomen Sotilas nr. 20/21, 22, 23. — Poola kaitseliidu häälekandja: Strzelec nr. 39, 40, 41, 42, 43, 44. — Leedu kaitseliidu hääle-kandja: Trimaitis nr. 42, 43, 44, 45, 46, 47. — Läti kaitseliidu häälekandja: Aizsargs nr. 10. — Kauban-dus-tööstuskoja Teataja nr. 20, 21, 22. — Eesti Mets nr. 10, 11. — Eesti Raudtee nr. 4. — Le Gymnaste nr. 10. — Eesti Tuletõrje nr. 10, 11. — Eesti Naine nr. 11. — Eesti Kirjandus nr. 10. — Erk nr. 6, 7/8. — Eesti Spordileht nr. 10. — „Vabadussõja tähistel“ nr. 1. — Sõdur nr. 42, 45/46. — Üliõpilasleht nr. 9. — Eesti Statistika nr. 9 — Loomasõber nr. 1, 2, 3, 4. — Kirikuelu 9/10. — Protestantlik Maailm nr. 10, 11. — Side nr. 7. — Rahvapärimeste selgitaja nr. 1. — Kotkas nr. 10. — Areng nr. 6. — Tervis nr. 11. — Vabadussõja lood nr. 2. — Kodu nr. 22.

Kingiks

hea koolitunnistuse eest

suusaülikond, uus
vormikleit või -ülikond

A / S. **TEKLA**'st

RIIDEKAUPLUSED:

TALLINN, Suur Karja 15

TALLINN, Pärnu 6

HAAPSALU, Ehte 6

KURESSAARE, Kauba 2

MUSTVEE, Tartu 15

NARVA, Peetri pl. 2

PETSERI, Kaubarida 6/7

PÄRNU, Laidoneri 6

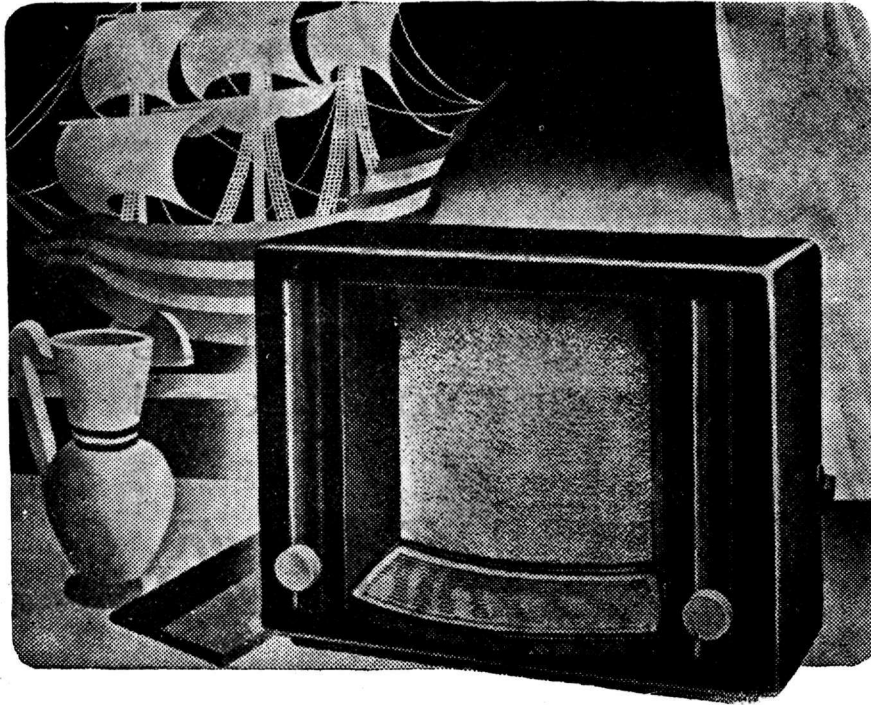
RAKVERE, Turuplats

VALGA, Kesk 14

VILJANDI, Tartu 6-a

VÕRU, Jüri 5-a

Kõikides kauplustes müü-
gil kaitseliitlaste vormiriided

Matador

vastuvõtja, mida olete oodanud aastaid!

Eesmärk on saavutatud — tõeline kvaliteet-vastuvõtja väga odava hinnaga on müügil. Matador sisaldab kõiki viimaseid saavutusi raadiovastuvõtu-tehnikas ja esitab omadusi, mida nõutakse tänapäeva kvaliteetvastuvõtjailt — kuid hind on siiski odav. Ainult põhjalikud uuendused konstruktsioonis (lahtine šassii) ja Philips hiigeltehaste massiline valmistusviis on suutelised seda pakkuma. Lühilaine vastuvõtt — nimiskaala — automaatne feedingu kompensatsioon — selektiivsus ja tundlikkus — stabiilne vastuvõtt kõigil lainetel — lihtne käsitus — helipuhas ülekanne ja kaunis välimus on koondatud sellesse vastuvõtjasse. Nõudke vaid demonstratsioone

Iga Philips raadioaparaadiga antakse kaasa kirjalik garantii, mis varustatud Philips raadioaparaadi vabrikunumbriga

PHILIPS MATADOR

HIND KR. 200.—

13 kuise järelmaksuga
Kr. 16,75 kuus

PHILIPS RAADIO